

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ХАРКІВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУ»
Кафедра економічних дисциплін

С.М. Безродна

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Збірник тестів і практичних завдань для
студентів економічних спеціальностей
вищих навчальних закладів**

Рекомендовано
редакційно-видавничою радою
Національного технічного
університету «ХПІ»
протокол №3 від 22.12.2016 року

**Чернівці
2017**

УДК 334.012.32
ББК 65.050.9 (4Укр)
3-41

Рецензенти:

Лащак В. В. д-р економ. наук, доцент, декан економічного факультету, ПВНЗ Буковинського університету.

Штогринець Н.В. канд. економ. наук, доцент кафедри економічних дисциплін, Чернівецький факультет Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Безродна С. М.

3-41 Організація підприємницької діяльності: збірник тестів і практичних завдань для студентів економічних спеціальностей / Безродна С. М. – Чернівці : ПБКФ «Технодрук», 2017. – 62 с.

ISBN

Збірник тестів і практичних завдань складено згідно з програмою дисципліни «Організація підприємницької діяльності» для підготовки бакалаврів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів фінансово-економічного профілю і призначено для навчання студентів. Для закріплення теоретичних положень запропоновано: основні терміни по кожній темі вивчення дисципліни; питання для обговорення на семінарському та практичному заняттях; тестові завдання по кожній темі вивчення дисципліни; практичні та ситуаційні завдання, ділові ігри залежно від специфіки вивчення тем.

ISBN

УДК 334.012.32
ББК 65.050.9 (4Укр)
3-41
© Безродна С. М., 2017

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Зміст навчальної дисципліни за темами.....	5
Тема 1. Загальна характеристика підприємництва	
Тема 2. Суб'єкти підприємницької діяльності.....	8
Тема 3. Логіка підприємницької діяльності.....	11
Тема 4. Типологія підприємництва	
Тема 5. Правові основи та організаційні форми підприємницької діяльності.....	14
Тема 6. Підприємство в ринкових умовах.....	17
Тема 7. Технологія заснування власної справи.....	21
Тема 8. Ліцензування та патентування підприємницької діяльності.....	27
Тема 9. Підприємницька таємниця.....	30
Тема 10. Ризики у підприємницькій діяльності.....	33
Тема 11. Організація договірних взаємовідносин у підприємництві.....	36
Тема 12. Підприємницький успіх та культура бізнесу.....	40
Тема 13. Загальна характеристика міжнародної підприємницької діяльності.....	43
Тема 14. Оцінка та шляхи підвищення ефективності підприємницької діяльності.....	46
Тема 15. Припинення діяльності підприємницьких організацій.....	49
Тема 16. Відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності.....	54
Рекомендована література.....	57

ВСТУП

Головною метою викладання дисципліни «Організація підприємницької діяльності» є отримання студентами базових знань із питань організації та функціонування підприємницької діяльності, менеджменту і біржової справи – складових основ підприємництва в умовах ринкових економічних відносин. А на основі цього підготовка висококваліфікованих, добросовісних, чесних та економічно свідомих підприємців – основної фігури підприємницької діяльності.

Завданням вивчення дисципліни «Організація підприємницької діяльності» є обґрунтування послідовних кроків у підприємницькій діяльності – від розроблення маркетингової стратегії під час використання факторів процвітання фірми; від інвестиційного задуму до форм його фактичного втілення в умовах ринкового середовища, що динамічно змінюється, а саме:

- з'ясування сутності ринкових економічних відносин та їх відмінності від командно-адміністративної системи управління;
- набуття навичок в організації підприємницької й управлінської діяльності.

Предметом вивчення дисципліни є підприємницька діяльність фірми, підприємства, організації. Це вивчення комплексної системи підприємницької діяльності та способів досягнення успіхів у підприємстві як альтернатива «тінізації» економіки та збереження інтелектуального потенціалу та виходу економіки України з тривалого кризового стану.

Системний підхід до викладання курсу «Організація підприємницької діяльності» уможливить формування належних знань та вмінь.

В результаті вивчення курсу «Організація підприємницької діяльності» студенти повинні знати:

- зміст основних проблем підприємницької діяльності;
- концепцію ринкової системи господарювання, механізм функціонування ринку;
- методи організації підприємницької та управлінської діяльності;
- методику оцінки ефективності діяльності підприємства – підприємницького бізнесу.

Студенти повинні вміти:

- оцінювати результативність підприємницької діяльності підприємства в умовах ринку;
- складати документацію при організації підприємства;
- виділяти слабкі та сильні сторони підприємницької та управлінської діяльності;
- розробляти заходи, приймати рішення та готувати проект наказу (розпорядження) щодо підвищення ефективності підприємницької діяльності.

Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Загальна характеристика підприємництва

Виникнення та еволюція поняття “підприємництва”. Комплексна характеристика сутності підприємництва та його значення в сучасних умовах. Основні властивості підприємництва. Підприємництво як явище і як процес. Принципи підприємницької діяльності. Функції підприємництва.

Тема 2. Суб'єкти підприємницької діяльності

Фізичні особи як суб'єкти підприємницької діяльності. Юридичні особи як суб'єкти підприємницької діяльності. Функції підприємця. Права та обов'язки підприємця. Особистісні якості, властиві підприємцям. Принципи діяльності українських підприємців.

Тема 3. Логіка підприємницької діяльності

Логіка підприємницької діяльності та її зміст. Підприємницька ідея та джерела її виникнення. Методи пошуку підприємницьких ідей. Мотиваційні фактори підприємництва. Оцінка ефективності підприємницького задуму.

Тема 4. Типологія підприємництва

Сутність типології підприємництва. Класифікація підприємництва. Типи та види підприємництва. Виробнича підприємницька діяльність та її основні форми. Сутність посередницького підприємництва. Види підприємницької діяльності на ринку цінних паперів. Підприємницька діяльність на ринку банківських послуг. Характеристика страхової діяльності.

Тема 5. Правові основи та організаційні форми підприємницької діяльності

Правове забезпечення підприємництва. Характеристика організаційних форм підприємницької діяльності, їх переваги та недоліки.

Тема 6. Підприємство в ринкових умовах

Ознаки та функції підприємства. Класифікація підприємств. Види підприємств відносно форм власності. Добровільні об'єднання підприємств. Види господарських товариств. Характеристика акціонерних товариств. Характеристика асоціацій (спілок) підприємців.

Тема 7. Технологія заснування власної справи

Умови та принципи заснування власної справи. Ідеї та цілі заснування власної справи. Етапи заснування власної справи. Купівля діючого підприємства. Продаж підприємства в ході здійснення процедур банкрутства підприємства-боржника. Оренда підприємства як форма заснування власної справи. Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності. Постановка на облік

підприємств в податкових органах. Відкриття рахунків у кредитних організаціях (банках).

Тема 8. Ліцензування та патентування підприємницької діяльності

Поняття ліцензії та ліцензування. Види діяльності, що підлягають ліцензуванню. Порядок отримання ліцензії суб'єктами підприємницької діяльності. Види патентів. Порядок отримання патентів суб'єктами підприємницької діяльності.

Тема 9. Підприємницька таємниця

Сутність підприємницької таємниці. Дані, які складають підприємницьку таємницю. Загрози безпеці підприємства внаслідок недостатнього захисту підприємницької таємниці. Основні елементи механізму захисту підприємницької таємниці. Характеристика комерційної таємниці в межах трудових відносин.

Тема 10. Ризики у підприємницькій діяльності

Сутність підприємницького ризику. Функції підприємницьких ризиків. Типи та види ризиків, які виникають у підприємницьких організаціях. Фактори, які впливають на виникнення підприємницького ризику. Процес управління підприємницьким ризиком. Витрати, які виникають при настанні підприємницьких ризиків.

Тема 11. Організація довірливих взаємовідносин у підприємництві

Договір як форма закріплення партнерських зв'язків. Види договорів у ринковій економіці. Оферта як форма укладання договору. Структура та зміст договору. Формування умов договору підприємцем. Напрямки і форми співробітництва партнерів.

Тема 12. Підприємницький успіх та культура бізнесу

Характеристика підприємницького успіху. Професійна культура підприємницької діяльності. Ділова етика підприємця. Соціальна відповідальність бізнесу.

Тема 13. Загальна характеристика міжнародної підприємницької діяльності

Тенденції розвитку міжнародних економічних відносин. Міжнародний бізнес: поняття, мотивація, суб'єкти, типи і види. Вивіз капіталу та його форми. Цілі державного регулювання міжнародної підприємницької діяльності. Державні та міжнародні органи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Методи та рівні державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Тема 14. Оцінка та шляхи підвищення ефективності підприємницької діяльності

Методичні основи аналітичної оцінки ефективності підприємницької діяльності. Шляхи підвищення ефективності підприємництва: вибір ефективних

форм підприємницької діяльності, активізація інноваційно-інвестиційної діяльності, підвищення конкурентоспроможності продукції, оптимізація поточних витрат і розмірів підприємства.

Тема 15. Припинення діяльності підприємницьких організацій

Форми та порядок ліквідації підприємств. Черговість задоволення вимог кредиторів у разі припинення підприємницької діяльності. Сутність та форми реорганізації підприємств. Досудова санація. Порядок визнання підприємства банкрутом. Фінансове оздоровлення підприємства-боржника. Зовнішнє управління підприємством-боржником. Банкрутство індивідуального підприємця.

Тема 16. Відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності

Сутність та види відповідальності підприємців. Заходи забезпечення виконання підприємницьких зобов'язань. Адміністративна відповідальність за здійснення правопорушень у галузі підприємницької діяльності.

Тема 1. Загальна характеристика підприємництва

Тема 2. Суб'єкти підприємницької діяльності

Основні терміни:

- підприємець;
- підприємництво;
- підприємство;
- функції підприємництва;
- інфраструктура бізнесу;
- фізична особа;
- юридична особа;
- держава;
- права;
- обов'язки;
- особистісні якості;
- господарська діяльність;
- господарське товариство.

Питання для обговорення на семінарському занятті №1:

1. Виникнення та еволюція поняття «підприємництва».
2. Комплексна характеристика сутності підприємництва та його значення в сучасних умовах.
3. Основні властивості підприємництва.
4. Принципи підприємницької діяльності.
5. Функції підприємництва.
6. Фізичні особи як суб'єкти підприємницької діяльності.
7. Юридичні особи як суб'єкти підприємницької діяльності.
8. Функції підприємця.
9. Права та обов'язки підприємця.
10. Особистісні якості, властиві підприємцям.
11. Принципи діяльності українських підприємців.

Теми рефератів:

1. Особливості розвитку ринкової економіки в Україні.
2. Еволюція підприємницької діяльності.
3. Суспільна роль і економічна основа підприємництва.
4. Суб'єкти підприємницької діяльності в ринковій економіці.
5. Об'єкти підприємницької діяльності в ринковій економіці.
6. Основні обов'язки підприємця відповідно до вимог чинного законодавства.
7. Види підприємницької діяльності за формами власності.
8. Види підприємницької діяльності за кількістю власників.
9. Види підприємницької діяльності за розмірами.
10. Види підприємницької діяльності за характером діяльності.
11. Особливості розвитку підприємницької діяльності в Україні.

Тестові завдання:

1. Вибери правильне визначення поняття «підприємництво»:
  - а) це наймана праця робітника;
  - б) це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик діяльність людей з метою одержання прибутку;
  - в) це діяльність на користь іншим людям;
  - г) це будь-яка господарська діяльність.

2. Індивідуальне підприємництво може здійснюватися у формі...?
  - а) командитного товариства;
  - б) приватного підприємства;
  - в) акціонерного товариства;
  - г) підприємницької діяльності фізичної особи.

3. Підприємництво можна розглядати, як...?
  - а) гнучка форма організації виробництва;
  - б) форма утвердження відчуття господаря;
  - в) дійова організаційно-господарська творчість;
  - г) всі відповіді правильні.

4. Сприяння процесу генерування нових ідей забезпечує така функція підприємництва, як...?
  - а) соціальна;
  - б) новаторська;
  - в) мотиваційна;
  - г) особистісна.

5. Самореалізація власної мети підприємця, задоволення від власної роботи забезпечує така функція підприємництва, як...?
  - а) соціальна;
  - б) новаторська;
  - в) мотиваційна;
  - г) особистісна.

6. Підприємництво пов'язане з процесом купівлею-продажу товарів, це...?
  - а) комерційне підприємництво;
  - б) фінансове підприємництво;
  - в) консалтингове підприємництво;
  - г) посередницьке підприємництво.

7. Суб'єктами малого підприємництва є...?
  - а) юридичні особи;
  - б) фізичні та юридичні особи;
  - в) фізичні особи;
  - г) держава.

8. Яке твердження є вірним:

- а) підприємницька діяльність ширша за змістом ніж господарська діяльність;
- б) господарська діяльність включає в себе підприємницьку діяльність;
- в) підприємницька діяльність та господарська діяльність це рівнозначні поняття;
- г) правильна відповіді відсутня.

9. Припинення підприємницької діяльності здійснюється:

- а) з власної ініціативи;
- б) на підставі рішення суду;
- в) у разі закінчення строку дії ліцензії;
- г) усі відповіді правильні.

10. Підприємець для здійснення підприємницької діяльності використовує...?

- а) земельні ресурси;
- б) матеріальні ресурси;
- в) трудові ресурси;
- г) усі відповіді правильні.

Чи погоджуєтесь Ви з нижче наведеними твердженнями? Відповісти «так» чи «ні» та обґрунтувати відповідь.

- 1. Підприємництво найпрогресивніша форма ведення господарства.
- 2. Підприємництво це така форма господарювання за якої пригнічується почуття господаря.
- 3. Господарська функція підприємництва забезпечує ефективне ведення народного господарства.
- 4. Підприємництво посилює соціальну напругу в суспільстві.
- 5. Підприємництво може набирати різних форм та охоплювати різні сфери діяльності.
- 6. Приватне підприємство засноване на праці та власності однієї особи.

Тема 3. Логіка підприємницької діяльності

Основні терміни:

- підприємницька діяльність;
- підприємницька ідея;
- очікування;
- мотивація;
- підприємницький задум;
- методи індивідуального творчого пошуку;
- методи колективного творчого пошуку;
- методи активізації творчого пошуку.

Питання для обговорення на семінарському занятті №2:

1. Логіка підприємницької діяльності та її зміст.
2. Підприємницька ідея та джерела її виникнення.
3. Методи пошуку підприємницьких ідей.
4. Мотиваційні фактори підприємництва.
5. Оцінка ефективності підприємницького задуму.
6. Бізнес-план та його основні розділи.

Теми рефератів:

1. Роль інтелектуальної власності в розвитку підприємницької діяльності.
2. Порядок оформлення патенту.
3. Порядок отримання ліцензії, її види.
4. Статут підприємства, його основні розділи.
5. Венчурне та інноваційне підприємництво.
6. Формування статутного фонду підприємства.
7. Бізнес-план, як один з основних документів щодо реалізації підприємницької ідеї.

Тестові завдання:

1. До традиційних способів започаткування бізнесу належать...?
  - а) створення нового підприємства «з нуля»;
  - б) придбання вже наявної фірми;
  - в) виокремлення частки виробничої компанії та надання їй статусу окремого підприємства;
  - г) діяльність у рамках дочірньої фірми;
  - д) купівля франшизи.
2. У межах роботи зі створення власного бізнесу...?
  - а) здійснюється пошук підприємницької ідеї;
  - б) обґрунтовуються способи досягнення підприємством його цілей;
  - в) обирається сфера майбутньої діяльності;
  - г) обґрунтовується доцільна форма організації бізнесу;
  - д) визначається місія підприємства.

3. До методів індивідуального творчого пошуку підприємницьких ідей належать...?

- а) метод аналогій;
- б) метод контрольних запитань;
- в) метод ідеалізації;
- г) метод інверсії;
- д) метод конференції ідей.

4. Які внутрішні мотиви спонукають підприємця до створення власного бізнесу?

- а) працювати творчо;
- б) отримувати якомога більше грошей;
- в) братися лише за такі справи, для виконання яких є необхідні знання та навички;
- г) досягти визнання професіоналів в обраній сфері;
- д) реалізувати власну ідею.

5. До елементів процесу обґрунтування ідеї створення власної справи належать...?

- а) визначення ринкового сегмента;
- б) наймання персоналу для реалізації ідеї;
- в) вибір організаційно-правової форми підприємства;
- г) економічне обґрунтування ефективності запропонованого проекту;
- д) розробка ринкової стратегії реалізації підприємницької ідеї;
- е) укладання договорів із постачальниками і споживачами.

6. Які ознаки є спільними для статуту та установчого договору?

- а) мета складання і використання;
- б) структура;
- в) юридична сила;
- г) процедура затвердження;
- д) взаємозалежність.

8. Форма організації бізнесу, за якої частина партнерів несе повну відповідальність за борги фірми, а решта – обмежену, називається?

- а) приватним підприємством;
- б) товариством з обмеженою відповідальністю;
- в) командитним товариством;
- г) акціонерним товариством;
- д) товариством із додатковою відповідальністю.

9. Організаційна форма бізнесу – це?

- а) вид підприємства, створеного відповідно до законодавства;
- б) система норм, що визначають взаємовідносини даного бізнесу з державою та між партнерами даного підприємства;

- в) форма власності, на якій засновано бізнес;
- г) тип (вид) підприємницької діяльності.

9. Які є основні критерії вибору форми організації бізнесу?

- а) місце розташування фірми;
- б) відповідальність (обмежена, додаткова, необмежена);
- в) початкові фінансові потреби;
- г) збалансованість управлінських здібностей підприємця;
- д) особливості ринку продукту даного бізнесу;
- е) система оподаткування.

10. Що виконується у межах роботи зі створення власного бізнесу...?

- а) здійснюється пошук підприємницької ідеї;
- б) обґрунтовуються способи досягнення підприємством його цілей;
- в) обирається сфера майбутньої діяльності;
- г) обґрунтовується доцільна форма організації бізнесу;
- д) визначається місія підприємства.

Ділова гра

Мета: закріплення теоретичних знань та набуття практичних навиків у царині складення основних розділів бізнес-плану.

Організаційний момент. Група ділиться на дві команди. Час виконання завдання 30 хвилин. На захист виводиться 15 хвилин. Обговорення 20 хвилин. Команда-переможець отримує максимальну оцінку.

Завдання: Складання бізнес-плану.

Схематичні розділи бізнес-плану:

Вступ

Розділ 1.

Обґрунтування юридичного статусу підприємства, переваги та відмінності від інших форм.

Розділ 2.

Статут підприємства та його реєстрація.

Розділ 3.

Укладання контракту з керівником та трудового договору з працівниками.

Розділ 4.

Визначення джерел фінансування підприємства.

Розділ 5.

Схематичний бізнес-план підприємства.

5.1. Описання можливостей підприємства та можливостей ризику.

5.2. Товари та послуги.

5.3. Аналіз ринку.

5.4. Вибір організаційної структури підприємства.

5.5. Фінансовий проект.

5.6. Вимоги до інвестицій.

Висновки.

Тема 4. Типологія підприємництва

Тема 5. Правові основи та організаційні форми підприємницької діяльності

Основні терміни:

- класифікація підприємництва;
- типи підприємництва;
- види підприємництва;
- посередники;
- страхування;
- інвестиційний фонд;
- інвестиційна компанія;
- комерційний банк;
- малий та середній бізнес;
- форми підприємництва;
- франчайзинг та маркетинг.

Питання для обговорення на семінарському занятті №3:

1. Сутність типології підприємництва.
2. Класифікація підприємництва.
3. Типи та види підприємництва.
4. Виробнича підприємницька діяльність та її основні форми.
5. Сутність посередницького підприємництва.
6. Види підприємницької діяльності на ринку цінних паперів.
7. Підприємницька діяльність на ринку банківських послуг.
8. Характеристика страхової діяльності.
9. Правове забезпечення підприємництва.
10. Характеристика організаційних форм підприємницької діяльності, їх переваги та недоліки.

Теми рефератів:

1. Правове забезпечення розвитку підприємницької діяльності в Україні.
2. Роль місцевих органів управління в організації підприємницької діяльності.
3. Основні типи конкурентної поведінки.
4. Розвиток конкуренції в сучасних умовах.
5. Сутність і значення антимонопольного законодавства в Україні.

Тестові завдання:

1. Установчими документами підприємства є...?
  - а) засновницький договір;
  - б) статут;
  - в) рішення про утворення;
  - г) усі відповіді правильні.
2. Загальними принципами господарювання є...?

- а) рівність всіх суб'єктів господарювання;
- б) свобода підприємницької діяльності;
- в) захист національного товаровиробника;
- г) усі відповіді правильні.

3. Згідно з законодавством України створення об'єднань підприємств погоджується з...?

- а) Кабінетом Міністрів України;
- б) антимонопольним комітетом України;
- в) відповідним міністерством та відомством;
- г) правильна відповідь відсутня.

4. Підприємства промисловості є малими, якщо чисельність працюючих...?

- а) не перевищує 100 осіб;
- б) перевищує 200 осіб;
- в) не перевищує 200 осіб;
- г) більше 500 осіб.

5. Підприємства будівництва є малими, якщо чисельність працюючих...?

- а) не перевищує 100 осіб;
- б) не перевищує 200 осіб;
- в) перевищує 200 осіб;
- г) більше 1000 осіб.

6. Установи науки і наукового обслуговування є малими, якщо чисельність працюючих...?

- а) не перевищує 100 осіб;
- б) не перевищує 200 осіб;
- в) перевищує 200 осіб;
- г) менше 50 осіб.

7. Поняття суб'єкта малого підприємництва і малого підприємства є...?

- а) ідентичними;
- б) неідентичними;
- в) подібними.
- г) синонімами.

8. Схема об'єднання підприємств, що працюють у системі взаємовигідних партнерських відносин, при яких відбувається передача на платній основі торгової марки, технології або лінії виробництва, називається...?

- а) лізингом;
- б) факторингом;
- в) франчайзингом;
- г) опціоном.

9. Вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб в разі настання певних подій, це...?

- а) факторинг;
- б) підприємництво;
- в) страхування;
- г) контролінг.

10. За товарною спеціалізацією магазини бувають...?

- а) продовольчі, непродовольчі, змішані;
- б) спеціалізовані, не спеціалізовані, універмаги;
- в) продуктові, не продуктові;
- г) фірмової торгівлі, торгівлі за планом замовлень.

Чи погоджуєтесь Ви з нижче наведеними твердженнями? Відповісти «так» чи «ні» та обґрунтувати відповідь.

1. Останнім часом перестали розглядати консалтинг як вид підприємницької діяльності.

2. У торгівлі виділяють технологічні (пов'язані з виробництвом) та комерційні (пов'язані з купівлею-продажем) процеси.

3. Посередники це особи, які представляють на ринку інтереси виробників і споживачів.

4. Існують три форми страхування: добровільне, обов'язкове, страхування відповідальності.

Ситуаційне завдання №1

В розпорядженні підприємця знаходився стартовий капітал. Для здійснення операції додатково до цього капіталу він взяв у кредит суму, що дорівнювала цьому капіталу, сплатив за використання кредиту 1 тис. грн. Після цього він знову взяв в кредит суму, що дорівнювала капіталу, який був в його розпорядженні, і знову заплатив за користування кредитом 1 тис. грн. Таким самим чином він поступив ще двічі. Однак після сплати коштів за останній кредит підприємець залишився без грошей.

Визначити величину стартового капіталу.

Ситуаційне завдання №2

Підприємство має два варіанти ризикованого вкладення капіталу. У першому варіанті дохід становить 10 тис. грн., а збитки – 3 тис. грн., у другому варіанті – дохід 15 тис. грн., а збитки – 5 тис. грн.

Визначити який варіант більш ризикований?

Зробити відповідні висновки.

Тема 6. Підприємство в ринкових умовах

Основні терміни:

- підприємство;
- ознаки підприємства;
- функції підприємства.
- форми власності;
- об'єднання підприємств;
- господарське товариство;
- акціонерне товариство.

Питання для обговорення на практичному занятті №1:

1. Ознаки та функції підприємства.
2. Класифікація підприємств.
3. Види підприємств відносно форм власності.
4. Добровільні об'єднання підприємств.
5. Види господарських товариств.
6. Характеристика акціонерних товариств.
7. Характеристика асоціацій (спілок) підприємців.

Теми рефератів:

1. Життєвий цикл розвитку підприємства та можливість виникнення кризових явищ.
2. Механізм започаткування власної справи.
3. Операції з цінними паперами, їх роль, законодавча база.
4. Вплив розвитку малого та середнього підприємництва на зайнятість населення.

Тестові завдання:

1. Організація, в якій об'єднуються працівники для випуску товарів чи надання послуг з метою отримання прибутку, - це...?
  - а) спілка;
  - б) організація;
  - в) група;
  - г) об'єднання.
2. Підприємства, що виробляють товари, належать до...?
  - а) невиробничої сфери;
  - б) виробничої сфери;
  - в) сільськогосподарських підприємств;
  - г) промислових підприємств.
3. Підприємство, засноване на власності колективу, або об'єднання громадян – це...?
  - а) державне підприємство;

- б) колективне підприємство;
- в) спільне підприємство;
- г) приватне підприємство.

4. За кількістю працюючих підприємства поділяються на...?

- а) малі, середні, великі;
- б) спілки, об'єднання, групи;
- в) приватні, державні, колективні;
- г) правильна відповідь відсутня.

5. Юридичне ім'я підприємства, або об'єднання підприємств – це...?

- а) фірмове ім'я;
- б) фірма;
- в) імідж фірми;
- г) назва фірми.

6. Форма звернення до споживачів з метою залучення їхньої уваги до товарів чи послуг – це...?

- а) акція;
- б) реклама;
- в) імідж фірми;
- г) екскурсія на виробництво.

7. Підприємство, засноване на власності однієї особи – це...?

- а) колективне підприємство;
- б) приватне підприємство;
- в) мале підприємство;
- г) державне підприємство.

8. Тимчасове статутне об'єднання промислового та банківського капіталу для реалізації спільної мети називаються?

- а) консорціумом;
- б) картелем;
- в) концерном;
- г) корпорацією.

9. За правовим статусом і формою господарювання підприємства класифікуються на...?

- а) комерційні, некомерційні;
- б) одноосібні, кооперативні, орендні, господарські товариства;
- в) приватні, колективні, комунальні, державні;
- г) лізингові, промислові, банківські, торговельні, страхові.

10. За формою власності не виділяють таких підприємств, як...?

- а) індивідуальних;

- б) колективних;
- в) сімейних;
- г) іноземних.

11. Вид підприємства, яке засноване на власності трудового колективу, це...?

- а) комунальне;
- б) колективне;
- в) сімейне;
- г) трудове.

12. Об'єднання підприємств створене для постійної координації громадської діяльності, це...?

- а) асоціації;
- б) корпорації;
- в) партнерство;
- г) холдинг.

13. Ознакою, за якою підприємства відносять до групи малих підприємств є:

- а) розмір статутного фонду;
- б) розмір отримуваного прибутку;
- в) чисельність працюючих;
- г) розмір валового доходу за рік.

Практичне заняття №1

Мета заняття: набути практичних навиків з питань організації діяльності підприємства та визначення його ролі в суспільстві.

Зміст та завдання практичного заняття

Завдання 1. Вирішення ситуаційного завдання з елементами ділової гри.

Для виконання завдання група ділиться на 3-4 групи по 3-7 чоловік. Кожна група повинна віртуально створити підприємство, для цього потрібно виконати наступні завдання:

1. Визначити і обґрунтувати сферу та вид діяльності підприємства.
2. Обрати назву для підприємства, сформулювати його мету та місію.
3. Визначити цілі діяльності підприємства (основні та проміжні).
4. Вибрати вид продукції (послуг), яке вироблятиме (надаватиме) підприємство.
5. Зазначити роль даного підприємства в суспільстві в сучасних умовах конкуренції.
6. Визначити сильні сторони та переваги функціонування вашого підприємства.
7. Розподілити між членами групи ролі учасників підприємства (директор, фінансовий менеджер, менеджер з персоналу, менеджер з продажу, юрист тощо).
8. Визначити функції учасників підприємства.

9. Зазначити основні ризики, які можуть виникнути в процесі діяльності підприємства.

10. Зробити висновки і представити проект підприємства.

Завдання 2. За поданими характеристиками підприємства визначити його форму та прокласифікувати за ознаками класифікації підприємств в Україні.

Завдання 3. На основі розроблених ідей вибору виду підприємства, визначити основні функції, які воно повинно задовольнити. Обґрунтувати важливість його діяльності для суспільства і особисто підприємця.

Завдання 4. На основі бланків реєстрації підприємств необхідно зареєструвати власне віртуальне підприємство відповідно до вимог встановлених законодавством.

Завдання 5.

Виконайте завдання за поданою схемою:

Ключове слово – лісові ягоди.

1. Визначити об'єкт завдання.

2. Скласти карту ідей та запропонувати потенційні можливості (пропозиції) використання в підприємницькій діяльності об'єкта завдання за трьома напрямками: виробництво (обробка, виготовлення), послуги, торгівля. Кількість запропонованих позицій для кожного напрямку не повинна бути меншою ніж 3.

3. Проаналізувати запропоновані пропозиції та вибрати одну, на ваш погляд, найпривабливішу та найперспективнішу за наступним алгоритмом:

Кожна ідея оцінюється за трьома групами характеристик:

1. загальними (рівень інвестицій, ступінь ризику, потенційний прибуток, можливість патентування, реальна здійсненність);

2. маркетинговими (розмір ринку, конкуренція, тривалість життєвого циклу);

3. виробничими (відповідність виробничим можливостям, тривалість виробничого циклу до комерційної реалізації, доступність трудових і матеріальних ресурсів).

4. Зробити остаточний висновок про суть, доцільність, місце та час реалізації запропонованої комерційної ідеї.

Протягом першого практичного заняття йде підготовка і розробка концепції ідеї, а на наступному занятті проводиться захист розроблених бізнес-ідей перед групою.

Тема 7. Технологія заснування власної справи

Основні терміни:

- власна справа;
- засновницькі документи;
- статутний фонд;
- державна реєстрація;
- антикризове управління;
- банкрутство;
- орендне підприємство;
- лізинг;
- єдиний державний реєстр;
- реєстраційна справа.

Питання для обговорення на практичному занятті №2:

1. Умови та принципи заснування власної справи.
2. Ідеї та цілі заснування власної справи.
3. Етапи заснування власної справи.
4. Купівля діючого підприємства.
5. Продаж підприємства в ході здійснення процедур банкрутства підприємства-боржника.
6. Оренда підприємства як форма заснування власної справи.
7. Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності.
8. Постановка на облік підприємств в податкових органах.
9. Відкриття рахунків у кредитних організаціях (банках).

Теми рефератів:

1. Тендер, його роль у конкурентному середовищі. Процедура проведення.
2. Порядок оформлення кредиту.
3. Роль банківської системи у розвитку підприємницької діяльності.

Тестові завдання:

1. Згідно із Господарського Кодексу України підприємець може створити...?
  - а) приватне підприємство;
  - б) колективне;
  - в) господарське товариство;
  - г) усі відповіді правильні.
2. Казенне підприємство – це?
  - а) державне підприємство;
  - б) підприємство, яке не підлягає приватизації;
  - в) підприємство, створене КМУ;
  - г) правильна відповідь відсутня.
3. Акціонерні товариства формують статутний фонд шляхом...?

- а) внесків учасників;
- б) позик банку;
- в) реалізації акцій;
- г) залучених коштів.

4. Підприємство вважається створеним з дня...?

- а) державної реєстрації;
- б) відкриття рахунку в банку;
- в) виготовлення печатки;
- г) правильна відповідь відсутня.

5. Схема об'єднання підприємств, що працюють у системі взаємовигідних партнерських відносин, при яких відбувається передача на платній основі торгової марки, технології або лінії виробництва, називається?

- а) лізингом;
- б) факторингом;
- в) франчайзингом;
- г) опціоном.

6. Об'єктом лізингу можуть бути...?

- а) машини та обладнання;
- б) транспортні засоби;
- в) засоби обчислювальної техніки;
- г) виробничі будівлі та споруди;
- д) земельні ділянки та інші природні об'єкти;
- е) об'єкти оренди державного майна.

7. Лізинговий кредит – це?

- а) надання суб'єктами господарювання взаємного кредиту у вигляді відстрочки платежу за продані товари й надані послуги;
- б) надання суб'єктами господарювання взаємної відстрочки платежів за товарно-матеріальні цінності;
- в) взаємна передача суб'єктами господарювання матеріальних цінностей на умовах оренди;
- г) надання банком кредиту на умовах відстрочки платежу;
- д) правильної відповіді немає.

8. Як визначається договір лізингу, у результаті укладення якого лізингоотримувач на своє замовлення отримує у платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, менший строку, за який амортизується 90 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору?

- а) фінансовий лізинг;
- б) оперативний лізинг;
- в) пайовий лізинг;
- г) зворотний лізинг?

9. Як визначається договір лізингу, у результаті укладання якого лізингоотримувач на своє замовлення отримує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, не менший строку, за який амортизується 60 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладання договору?

- а) оперативний лізинг;
- б) пайовий лізинг;
- в) фінансовий лізинг;
- г) зворотний лізинг?

10. Як визначається договір лізингу, який передбачає купівлю лізингодавцям майна у власника і передачу цього майна йому у лізинг?

- а) пайовий лізинг;
- б) зворотний лізинг;
- в) міжнародний лізинг;
- г) економічний лізинг.

11. Як визначається здійснення лізингу на основі укладення багатостороннього договору та залучення одного або кількох кредиторів, які беруть участь у здійсненні лізингу, інвестуючи свої кошти?

- а) зворотний лізинг;
- б) міжнародний лізинг;
- в) пайовий лізинг;
- г) внутрішній лізинг.

12. Суб'єкт підприємницької діяльності, у тому числі банківська або небанківська фінансова установа, який передає в користування об'єкти лізингу за договором лізингу – це?

- а) лізингоотримувач;
- б) лізингодавець;
- в) посередник;
- г) агент.

12. Суб'єкт підприємницької діяльності, що одержує в користування об'єкти лізингу за договором лізингу – це?

- а) лізингоотримувач;
- б) лізингодавець;
- в) посередник;
- г) брокер.

Практичне заняття №2

Мета заняття: навчитися використовувати статистичні методи оцінки та аналізу розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Завдання 1. На основі зібраної студентами інформації про показники діяльності малого та середнього бізнесу в Україні (що було задано на домашнє завдання), необхідно згрупувати показники та проаналізувати їх. З допомогою

статистичних методів дослідити інтенсивність зростання даного сектора в економіці, визначити структуру розвитку малого та середнього бізнесу за регіонами, дослідивши основні показники, зробити висновки щодо розвитку бізнесу в Україні.

Завдання 2. На основі нижче поданої інформації про підприємство, проаналізувати показники його діяльності і зробити відповідні висновки.

Ситуаційне завдання.

Чернівецький олійно-жировий комбінат.

Свою історію він розпочинає відповідно до наказу регіонального відділу фонду державного майна України по Чернівецькій області від 5 червня 1995 р. № 228-АТ шляхом перетворення орендного олійно-жирового комбінату у відкрите акціонерне товариство згідно із Законом України від 19.09.91 р. №1576-12 про господарське товариство та постановою кабінету Міністрів України від 07.12.92 р., №686 «Про затвердження порядку перетворення процесів приватизації майна державних підприємств».

Метою діяльності підприємства є здійснення підприємницької діяльності та одержання прибутку в інтересах акціонерів Товариства та трудового колективу, максимізації добробуту акціонерів у вигляді зростання ринкової вартості акцій Товариства, отримання акціонерами дивідендів.

Предметом діяльності підприємства є:

- виробництво, реалізація продукції і товарів народного споживання власного виробництва (олії рослинної, маргаринової продукції, мила та інших побічних продуктів);

- закупівля, зберігання та переробка сільськогосподарської продукції;
- торгівельна, посередницька, підприємницька, маркетингова, комерційна діяльність;

- зовнішньоекономічна діяльність;

До складу підприємства входять:

- олійно-екстрактний завод;
- цех очистки олії;
- цех фасування олії;
- цех виробництва яблучного концентрату;
- сировинний цех;
- цех допоміжного виробництва.

Підприємство діє на підставі статуту і у своїй діяльності керується законодавством України. Планує свою діяльність і визначає перспективу розвитку, виходячи з попиту на продукцію, роботи, послуги і необхідність забезпечення виробничого та соціального розвитку підприємства.

Метою кожного підприємства є отримання прибутку, який показує абсолютний ефект діяльності підприємства без урахування використаних при цьому ресурсів, тому його слід доповнювати показниками: рентабельності, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, стан, рух та ефективність використання основних засобів які наведені у таблицях 2.1, 2.2, 2.3, 2.4.

Таблиця 2.1

Показники рентабельності підприємства

Показники	Роки			Відхилення	
	2013	2014	2015	2014 р. від 2013 р.	2015 р. від 2014 р.
Рентабельність активів	3,1	2,9	-	93,5	-
Рентабельність власного капіталу	6,2	5,6	-	90,3	-
Рентабельність продажу	0,12	0,13	0,09	108,3	69,2
Рентабельність продукції	13,7	15,3	10,8	111,6	70,6
Коефіцієнт оборотності активів	1,1	0,7	0,3	63,6	42,9

Таблиця 2.2

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності комбінату

Показники	Роки			Відхилення (%)	
	2013	2014	2015	2014 р. від 2013 р.	2015 р. від 2014 р.
Коефіцієнт покриття	0,55	0,35	0,56	63,6	160
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,45	0,23	0,50	51,1	217,4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,006	0,005	0,003	83,3	60

Таблиця 2.3

Показники фінансової стійкості Чернівецького олійно-жирового комбінату

Коефіцієнти фінансової стійкості	Роки			Відхилення (%)	
	2013	2014	2015	2014 р. від 2013 р.	2015 р. від 2014 р.
Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	0,52	0,55	0,66	105,8	120
Коефіцієнт фінансової стійкості	1,09	1,26	1,95	115,6	154,8
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-0,36	-0,45	-0,15	125	33,3
Коефіцієнт ефективності використання активів	0,01	-0,01	0,007	-	-
Коефіцієнт ефективності використання власного капіталу	0,02	- 0,02	0,005	-	-
Коефіцієнт відношення необоротних і оборотних активів	3,38	6,74	6,85	199,4	101,6

Успіх діяльності підприємства багато в чому визначається рівнем кваліфікації працівників, ступенем згуртованості команди, яка працює за одну ідею. Тому праця організації є об'єктом постійних турбот від керівництва. Усе в остаточному підсумку залежить від людей, їх вміння та бажання працювати. У межах одного підприємства замість терміна «працювати» вживають термін «кадри підприємства». Кадри підприємства – це сукупність працівників

різноманітних професійно-кваліфікаційних груп, зайнятих для підприємства та що входять у його обліковий склад.

Таблиця 2.4

Стан, рух та ефективність використання основних засобів

Показники	Роки			Відхилення	
	2013	2014	2015	2014 від 2013	2015 від 2014
Коефіцієнт оновлення	0,26	0,09	0,05	34,6	55,6
Коефіцієнт вибуття	0,0005	0,002	0,004	400	200
Коефіцієнт зносу	0,28	0,32	0,13	114,3	40,6
Коефіцієнт придатності	0,72	0,68	0,88	94,4	129,4
Капіталовіддача	1,03	0,59	0,31	57,3	52,5
Капіталомісткість	0,97	1,69	3,23	174,2	191,1

Облікова кількість штатних працівників на олійно-жировому комбінаті у 2013 році становила 562 працівники, тоді як у 2014 – 522, а у 2015 – 504. При аналізі кадрів підприємства хотілось звернути увагу на фонд оплати праці штатних працівників, у 2011 він становив 15077,1 тис. грн., у 2013 р. – 17115,6 тис. грн., і у 2014 р. 17262,7 тис. грн. З наведених даних видно, що кількість працівників зменшувалась протягом періоду 2013-2015 року, а фонд оплати праці навпаки зріс, тому можна говорити про вчасну і високу заробітну плату працівників олійно-жирового комбінату.

Завдання. Зробити відповідні висновки.

Тема 8. Ліцензування та патентування підприємницької діяльності

Основні терміни:

- ліцензія;
- ліцензування;
- види ліцензій;
- патент;
- види патентів;
- патентування.

Питання для обговорення на семінарському занятті №4:

1. Поняття ліцензії та ліцензування.
2. Види діяльності, що підлягають ліцензуванню.
3. Порядок отримання ліцензії суб'єктами підприємницької діяльності.
4. Види патентів.
5. Порядок отримання патентів суб'єктами підприємницької діяльності.

Теми рефератів:

1. Інформаційно-технологічні системи, інформаційні комунікації у підприємстві.
2. Технологія прийняття управлінських рішень.
3. Консалтингові компанії, сутність, принцип діяльності

Тестові завдання:

1. Державна реєстрація створення підприємства проводиться протягом...?
  - а) 5 робочих днів;
  - б) 10 робочих днів;
  - в) протягом тижня;
  - г) 5 днів.
2. Скасування державної реєстрації здійснюється за...?
  - а) заявою власника;
  - б) на підставі рішення суду;
  - в) правильні відповіді а та б;
  - г) правильна відповідь відсутня.
3. Припинення підприємницької діяльності здійснюється...?
  - а) з власної ініціативи;
  - б) на підставі рішення суду;
  - в) у разі закінчення строку дії ліцензії;
  - г) усі відповіді правильні.
4. Приймаючи рішення про вибір тієї чи іншої організаційно-правової форми, підприємець повинен...?
  - а) визначити потрібний йому рівень і обсяг можливих прав і обов'язків;
  - б) вирішити питання про форму створення статутного фонду підприємства;

в) ретельно зважити і видати найбільш ефективну форму організаційної побудови підприємства;

г) усі відповіді правильні.

5. Строк дії ліцензії не менше...?

а) 1 року;

б) 3 років;

в) 5 років;

г) правильна відповідь відсутня.

6. Патент – це?

а) документ державного зразка, який засвідчує право на впровадження певного виду діяльності;

б) державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта підприємницької діяльності займатися певними видами підприємницької діяльності;

в) бланк єдиного зразка;

г) всі відповіді правильні.

7. До методів індивідуального пошуку підприємницьких ідей відносять...?

а) метод мозкової атаки;

б) конференції ідей;

в) аналогій;

г) фокальних об'єктів;

д) всі відповіді правильні.

8. Відомості, що містяться у Єдиному державному реєстрі є відкритими крім...?

а) даних про розмір статутного фонду;

б) форми власності підприємства;

в) ідентифікаційного коду юридичної особи;

г) місцезнаходження юридичної особи;

д) всі відповіді правильні.

9. Підприємство створюється згідно...?

а) рішення власника майна чи уповноваженого ним органу;

б) рішенням трудового колективу;

в) рішенням антимонопольного комітету;

г) правильна відповіді а та б.

10. Підприємство формує свої основні та оборотні засоби за рахунок...?

а) внесків учасників;

б) статутного фонду;

в) запозичених коштів;

г) залучених коштів.

Ситуаційні завдання:

Ситуація 1

Чи потрібно суб'єкту підприємницької діяльності отримувати ліцензію (патент) на право виготовлення металевих дверей? Відповідь обґрунтуйте.

Ситуація 2

Чи має право ліквідаційна комісія вимагати від кредитора отримання майнових прав боржника замість грошей?

Ситуація 3

Підприємство планує розпочати діяльність із працевлаштування (послуги кадрового агентства). Чи необхідно даному підприємству при впровадженні цього виду діяльності мати патент, ліцензію? Відповідь обґрунтуйте.

Ситуація 4

З якого моменту в кредиторів виникає право починати процедуру визнання боржника банкрутом? Відповідь обґрунтуйте.

Ситуація 5

Чи потрібно суб'єкту підприємницької діяльності отримувати ліцензію (патент) на право виготовлення кованих виробів? Відповідь обґрунтуйте.

Ситуація 6

Чи має право ліквідаційна комісія вимагати від кредитора отримання авторських прав боржника замість грошей?

Ситуація 7

Підприємство планує розпочати діяльність із працевлаштування (послуги кадрового агентства) за кордоном. Чи необхідно даному підприємству при впровадженні цього виду діяльності мати патент, ліцензію? Відповідь обґрунтуйте.

Ситуація 8

Підприємство планує розпочати діяльність із працевлаштування. Чи необхідно даному підприємству при впровадженні цього виду діяльності мати патент, ліцензію?

Відповідь обґрунтуйте.

Тема 9. Підприємницька таємниця

Основні терміни:

- підприємницька таємниця;
- безпека підприємства;
- механізм захисту підприємницької таємниці;
- трудові відносини;
- комерційна таємниця;
- шахрайство;
- механізм захисту підприємницької таємниці.

Питання для обговорення на семінарському занятті №5:

1. Сутність підприємницької таємниці.
2. Основні елементи механізму захисту підприємницької таємниці.
3. Характеристика комерційної таємниці в межах трудових відносин.

Теми рефератів:

1. Роль і значення центрів зайнятості у формуванні і використанні трудових ресурсів.
2. Бізнес-інкубатори, їх роль, функції та завдання.
3. Нормативно-правові акти захисту підприємницької таємниці.
4. Підприємницька таємниця.

Тестові завдання:

1. Які показники розкривають стратегічну сферу бізнесу...?
  - а) обсяг ринку;
  - б) конкурентна позиція;
  - в) стадія життєвого циклу товару;
  - г) всі відповіді правильні.
2. Місія підприємства відображає...?
  - а) характер продукції підприємства;
  - б) конкурентні переваги;
  - в) характер потреб споживачів;
  - г) стратегічні аспекти діяльності;
  - д) всі відповіді правильні.
3. Яку майнову відповідальність підприємництво несе за свою діяльність...?
  - а) колективну;
  - б) індивідуальну;
  - в) колективну та індивідуальну;
  - г) правильна відповідь відсутня.
4. Особливостями підприємництва не є...?
  - а) обмін діяльністю між суб'єктами ринку;
  - б) вміння оцінювати ринкову ситуацію;

- в) виявлення ініціативи у формуванні комерційних відносин;
- г) пошук постійних партнерів та клієнтів;
- д) правильна відповідь відсутня.

5. Економічна свобода - це?

- а) умова розвитку бізнесу;
- б) незалежність від рішень та дій інших суб'єктів;
- в) дотримання соціально-економічного суверенітету ділових відносин;
- г) всі відповіді правильні .

6. Рушійним фактором підприємницької діяльності є...?

- а) досягнення кінцевої мети;
- б) одержання власної вигоди;
- в) розвиток сфери підприємницької діяльності;
- г) всі відповіді правильні.

7. Підприємництво як форма економічної активності передбачає...?

- а) постійний характер господарювання;
- б) свободу підприємця у виборі виду підприємницької діяльності;
- в) організацію господарської діяльності;
- г) орієнтацію на досягнення комерційного успіху;
- д) всі відповіді правильні.

8. Стратегічна орієнтація включає в себе...?

- а) визначення сфери бізнесу;
- б) формування стратегії;
- в) визначення місії підприємства;
- г) розробка цілей;
- д) всі відповіді правильні.

9. Для підготовки переліку відомостей, що відносяться до підприємницької таємниці підприємства, доцільно залучати найбільш компетентних фахівців у складі...?

- а) 4-5 чоловік;
- б) 2-3 чоловік;
- в) 1-2 чоловік;
- г) 6-7 чоловік.

10. Підприємницька таємниця – це?

- а) конфіденційність інформації, що дозволяє її власникові при існуючих або можливих обставин збільшити доходи, уникнути невиправданих витрат, зберегти положення на ринку товарів, робіт, послуг або отримати іншу підприємницьку вигоду;
- б) координація та узагальнення результатів роботи підприємства;
- в) вивчення партнерів, клієнтів, з якими доводиться вести господарську,

підприємницьку діяльність, збирати інформацію про їхню надійність, платоспроможності та інші дані.

г) комп'ютеризація підприємницьких структур, накопичення з її допомогою різної інформації, що приваблює як конкурентів, так і злочинців.

Ділова гра

Група поділяється на 5 команд, які імітують створення господарського утворення.

В процесі роботи студенти мають відтворити наступні завдання

1. Обґрунтувати актуальність, специфіку та необхідність впровадження визначеної підприємницької ідеї (при цьому підприємницьку таємницю не розголошують).

2. Визначити вид господарської діяльності, яким планується займатися.

3. Визначити організаційно-правову форму організації підприємницької діяльності та обґрунтувати її вибір.

4. Вказати особливості формування майна новоствореного підприємства та джерела його надходження.

5. Визначити особливості державної реєстрації новоствореного підприємства та необхідність ліцензування діяльності.

6. Навести та обґрунтувати необхідну чисельність основного та допоміжного персоналу.

7. Спрогнозувати та обґрунтувати обсяг прибутку та термін окупності інвестицій.

Після розгляду завдань команда має:

1. Підготуватись до презентації свого варіанту проекту.

2. Кожен член команди має брати участь у презентації (доцільно кожному з команди презентувати одне з розглянутих питань)?

3. Для виступу відводиться не більше 10 хвилин (разом з часом на відповіді на запитання).

4. Кожна команда має написати свою підприємницьку таємницю на листку паперу.

5. Після захисту проектів команди-конкуренти мають розгадати підприємницьку таємницю. Хто розгадає той виграє змагання і отримує максимум балів.

В кінці проведення ділової гри зробити відповідні висновки.

Тема 10. Ризики у підприємницькій діяльності

Основні терміни:

- підприємницький ризик;
- функції підприємницьких ризиків;
- типи та види ризиків;
- управління підприємницьким ризиком;
- витрати від підприємницьких ризиків.

Питання для обговорення на семінарському занятті №6

1. Сутність підприємницького ризику.
2. Функції підприємницьких ризиків.
3. Типи та види ризиків.
4. Фактори, які впливають на виникнення підприємницького ризику.
5. Процес управління підприємницьким ризиком.

Теми рефератів:

1. Аудиторські компанії, сутність, правова основа діяльності, значення.
2. Податкова система, її роль у розвитку підприємництва.
3. Шляхи вдосконалення податкової системи у сфері малого і середнього підприємництва.
4. Поняття комерційного ризику. Ризик як необхідний елемент ефективної діяльності підприємців.
5. Основні принципи страхування комерційних ризиків.
6. Відображення страхування комерційної діяльності у контрактах.
7. Вибір управлінської стратегії підприємства.

Тестові завдання:

1. Управління ризиками - це?
  - а) частина діяльності керівника організації, спрямована на її економічний захист від небажаних свідомих або випадкових обставин, що наносять шкоди її діяльності;
  - б) виявляти, аналізувати і впливати на всі ризики, з якими стикається організація, з позиції використання сприятливих можливостей для збільшення вартості її активів;
  - в) визначення втрат, які проявляються у вигляді заподіяння шкоди здоров'ю та життю людей, оточуючому середовищу, престижу підприємця або виникають внаслідок інших несприятливих соціальних і морально-психологічних причин;
  - г) правильна відповідь відсутня.
2. Під господарським (підприємницьким) ризиком слід розуміти..?
  - а) ризик, що виникає при будь-яких видах діяльності, пов'язаних з виробництвом продукції, товарів, послуг, їх операціями, комерцією, здійсненням соціально-економічних і науково-технічних проектів;
  - б) небезпеку потенційно можливої, ймовірної втрати ресурсів чи

недоотримання доходу в порівнянні з варіантом, розрахованим на раціональне використання ресурсів;

в) погроза того, що підприємець зазнає втрат у вигляді додаткових витрат, понад передбачені прогнозом, програмою його дій або отримає доходи нижчі за ті, на які він розраховував;

г) зниження величини передбачуваного доходу, так звана упущена вигода, також входить у категорії ризику.

3. Підприємницький ризик - це?

а) ризик, що виникає при будь-яких видах діяльності, пов'язаних з виробництвом продукції, товарів, послуг, їх операціями, комерцією, здійсненням соціально-економічних і науково-технічних проектів;

б) небезпека потенційно можливої, ймовірної втрати ресурсів чи недоотримання доходу в порівнянні з варіантом, розрахованим на раціональне використання ресурсів;

в) погроза того, що підприємець зазнає втрат у вигляді додаткових витрат, понад передбачені прогнозом, програмою його дій або отримає доходи нижчі за ті, на які він розраховував;

г) зниження величини передбачуваного доходу, так звана упущена вигода, також входить у категорії ризику.

4. До внутрішніх причин, що зумовлюють підприємницький ризик, можна віднести...?

а) недоліки у системі управління;

б) недоліки організації процесу виробництва;

в) поведінку контрагентів;

г) правильна відповідь а та б.

5. До зовнішніх причин, що зумовлюють підприємницький ризик, можна віднести...?

а) похибки у визначенні попиту;

б) природно-кліматичні умови;

в) зміни ринкової кон'юнктури;

г) всі відповіді правильні.

6. Під ризиком розуміють...?

а) ризик, що виникає при будь-яких видах діяльності, пов'язаних з виробництвом продукції, товарів, послуг, їх операціями, комерцією, здійсненням соціально-економічних і науково-технічних проектів;

б) небезпека потенційно можливої, ймовірної втрати ресурсів чи недоотримання доходу в порівнянні з варіантом, розрахованим на раціональне використання ресурсів;

в) погроза того, що підприємець зазнає втрат у вигляді додаткових витрат, понад передбачені прогнозом, програмою його дій або отримає доходи нижчі за ті, на які він розраховував;

г) зниження величини передбачуваного доходу, так звана упущена вигода, також входить у категорії ризику.

7. У підприємницькій діяльності виділяють такі види втрат...?

- а) спеціальні втрати та втрати часу;
- б) фінансові втрати та трудові втрати;
- в) матеріальні втрати;
- г) всі відповіді правильні.

8. За видами діяльності розрізняють такі види втрат...?

- а) втрати у виробничому підприємстві;
- б) втрати у комерційному підприємстві;
- в) втрати у фінансовому підприємстві;
- г) всі відповіді правильні.

9. Мета управління ризиками - це?

а) виявляти, аналізувати і впливати на всі ризики, з якими стикається організація, з позиції використання сприятливих можливостей для збільшення вартості її активів;

б) зниження величини передбачуваного доходу, так звана упущена вигода, також входить у категорії ризику;

в) визначення небезпеки потенційно можливої, ймовірної втрати ресурсів чи недоотримання доходу в порівнянні з варіантом, розрахованим на раціональне використання ресурсів;

г) правильна відповідь відсутня.

10. Серед способів усунення ризиків фахівці виокремлюють...?

- а) уникнення ризику;
- б) утримання ризику;
- в) передача ризику та зниження ступеня ризику;
- г) всі відповіді правильні.

Ситуаційне завдання

ПП «Майбутнє» займає монопольне становище на ринку щодо виготовлення вікон з пластику. За останні 5 років діяльності підприємство скоротило обсяги виробництва своєї продукції з метою створення дефіциту та підвищення попиту на неї, і як наслідок – підвищення ціни. В результаті зазначене обмеження виробництва продукції не призвело до очікуваних наслідків.

Визначити:

1. Чи допустило ПП «Майбутнє» зловживання монопольним становищем?
2. Можливі ризики здійснення підприємницької діяльності на ринку.
3. Як уникнути підприємству ризиків?

Відповіді обґрунтувати та зробити узагальнюючі висновки.

Тема 11. Організація договірних взаємовідносин у підприємстві

Основні терміни:

- договір;
- партнерські зв'язки;
- види договорів;
- оферта;
- розділи договору;
- специфічні умови;
- співробітництво;
- форми співробітництва;
- угода;
- види угод;
- контракт;
- види контрактів.

Питання для обговорення на семінарському занятті №7:

1. Договір як форма закріплення партнерських зв'язків.
2. Види договорів у ринковій економіці.
3. Оферта як форма укладання договору.
4. Структура та зміст договору.
5. Формування умов договору підприємцем.
6. Напрямки і форми співробітництва партнерів.

Теми рефератів:

1. Органи управління підприємством, їх функції і принципи діяльності.
2. Методи управління в підприємстві.
3. Практика використання лізингу в Україні.
4. Факторингові фірми, сутність діяльності.

Тестові завдання:

1. Будь-який договір включає...?
  - а) преамбулу (вступну частину);
  - б) основну частину (з виділенням загальних та специфічних умов договору);
  - в) заключну частину;
  - г) всі відповіді правильні.
2. Установчий договір – це...?
  - а) письмовий документ, який свідчить про волевиявлення фізичних, або юридичних осіб щодо створення (заснування) нової організаційно-правової структури для реалізації будь-якої конкретної підприємницької ідеї;
  - б) договір, що відображає волевиявлення сторін стосовно не організації (створення, заснування), а безпосереднього здійснення підприємницької діяльності; він не передбачає (не вимагає) об'єднання сторін, що домовляються між собою, в певну організаційну форму;

в) угода, що не передбачає (не вимагає) об'єднання сторін, що домовляються між собою, в певну організаційну форму, або індивідуальне об'єднання сторін;

г) правильна відповідь відсутня.

3. Підприємницький договір – це?

а) письмовий документ, який свідчить про волевиявлення фізичних, або юридичних осіб щодо створення (заснування) нової організаційно-правової структури для реалізації будь-якої конкретної підприємницької ідеї;

б) договір, що відображає волевиявлення сторін стосовно не організації (створення, заснування), а безпосереднього здійснення підприємницької діяльності; він не передбачає (не вимагає) об'єднання сторін, що домовляються між собою, в певну організаційну форму;

в) угода, що не передбачає (не вимагає) об'єднання сторін, що домовляються між собою, в певну організаційну форму, або індивідуальне об'єднання сторін;

г) правильна відповідь відсутня.

4. Ліцензування – форма співробітництва, за якої...?

а) суб'єктами відносин виступає ліцензіар (власник певних прав) та ліцензіат (той, кому такі права передаються на постійній чи тимчасовій основі);

б) суб'єктами відносин виступає ліцензовідач (власник певних прав) та ліцензоотримувач (той, кому такі права передаються на постійній чи тимчасовій основі);

в) суб'єктами відносин виступає постачальник (власник певних прав) та посередник (той, кому такі права передаються на постійній чи тимчасовій основі);

г) суб'єктами відносин виступає ліцензодавець (власник певних прав) та ліцензоінвестувач (той, кому такі права передаються на постійній чи тимчасовій основі).

5. Специфічні умови договору охоплюють наступне...?

а) предмет договору і кількість товару;

б) якість товару та базові умови постачання;

в) знижка з ціни, або надбавка до ціни (якщо вони застосовуються);

г) правильна відповідь відсутня.

6. Партнерські зв'язки – це...?

а) такі договірні відносини, які встановлюються між підприємцями і дозволяють кожному з них досягти очікуваного результату (успіху) за рахунок обміну наслідками своєї діяльності;

б) договірні відносини, що відображають волевиявлення сторін стосовно не організації (створення, заснування), а безпосереднього здійснення підприємницької діяльності;

в) особливий вид угоди, об'єктом якої більшості випадків виступає

устаткування, транспортні засоби тощо;

г) форма партнерських зв'язків, за якої одна зі сторін бере на себе зобов'язання фінансувати реалізацію проекту іншого партнера.

7. Угода СПОТ – це...?

а) вид операції щодо купівлі-продажу наявного товару з надтерміновою оплатою і доставкою споживачеві;

б) операція, в основі якої лежать відносини між партнерами щодо ввезення товару з іншої країни;

в) економічні взаємини фірм (підприємств, організацій), що базуються на безпосередньому співробітництві у конкретній сфері діяльності;

г) угода про купівлю-продаж, за цією угодою взаємовідносини оформляються у вигляді договору поставки того або іншого товару.

8. Угода звичайна – це...?

а) вид операції щодо купівлі-продажу наявного товару з надтерміновою оплатою і доставкою споживачеві;

б) операція, в основі якої лежать відносини між партнерами щодо ввезення товару з іншої країни;

в) економічні взаємини фірм (підприємств, організацій), що базуються на безпосередньому співробітництві у конкретній сфері діяльності;

г) угода про купівлю-продаж, за цією угодою взаємовідносини оформляються у вигляді договору поставки того або іншого товару.

9. Факторинг – це...?

а) система взаємовідносин, котра встановлюється між підприємцем і фактор-фірмою, яка бере на себе дебіторську заборгованість підприємця або купує у підприємця його вимогу до того чи іншого партнера щодо оплати боргу;

б) форма партнерських взаємовідносин застосовується в системі міжбанківських зв'язків (заснуванні так званих кореспондентських рахунків) і міждержавних відносин;

в) це комерційна операція з обміну певної кількості одного товару на еквівалентну за вартістю кількість іншого;

г) правильна відповідь відсутня.

10. В основу будь-якого договору покладаються зобов'язання, згідно з якими...?

а) одна особа (кредитор), яка має право вимагати від іншої особи (боржника) здійснення певних дій, або утримання від їх виконання;

б) одна особа (інвестор), яка має право вимагати від іншої особи (фінансиста) здійснення певних дій, або утримання від їх виконання;

в) одна особа (фінансистодавець), яка має право вимагати від іншої особи (фінансистоотримувач) здійснення певних дій, або утримання від їх виконання;

г) всі відповіді правильні.

Ситуаційне завдання:

Встановлено наступні ознаки внутрішнього середовища пивзаводу «Наше»:

1. Переведено котельню на опалення газом (опалювалась вугіллям).
2. Висока питома вага енергетичних затрат.
3. Не сформовано поки що стабільного кадрового складу.
4. Обладнання застаріле.
5. Етикетки і пляшки примітивні.
6. Постачальники стабільні.
7. Низький обсяг прибутків.
8. Не вистачає коштів на впровадження досягнень науки.
9. Склад спеціалістів досвідчених.
10. Висока собівартість продукції.
11. Завод постійно штрафується за стічні води.
12. Асортимент продукції широкий.
13. Важкі умови праці.
14. Ціни на продукцію порівняно низькі.
15. Якість продукції контролюється добре.
16. Довгострокові боргові зобов'язання відсутні.
17. Сорок відсотків асортименту не поступається по якості фірмі «Оболонь».
18. Низька фондовіддача.
19. Відсутня база і система підготовки кадрів масових професій.
20. Завод є співвласником санаторію і утримує власний дитсадок.
21. Відсутня система інформування про зовнішнє середовище.
22. Майже 60 % асортименту поступаються кращим вітчизняним зразкам.
23. Продуктивність праці стабільна, але не зростає.
24. Завод достатньо платоспроможний.
25. Маркетингові дослідження не ведуться.
26. Директор авторитету в районі не має.
27. Завезено імпорتنу лінію, що дозволить випускати 10 % продукції по прогресивній технології.
28. Приміщення заводууправління в занедбаному стані.
29. Відгуки про пиво заводу «Корифей» схвальні.
30. Дитсадок і санаторій прибутку не приносять.

Завдання:

1. Класифікуйте названі ознаки внутрішнього середовища на сильні і слабкі сторони в розрізі кожного аспекту внутрішнього середовища (виробництво, фінанси, збут і т. д.).
2. Дайте характеристику продукції, що розглядається.
3. Охарактеризуйте їх ринкове середовище діяльності.
4. Визначте, як необхідно організовувати договірні взаємовідносини підприємству з іншими підприємствами.
5. Відповідь оформіть таблицею.

Тема 12. Підприємницький успіх та культура бізнесу

Основні терміни:

- підприємницький успіх;
- професійна культура;
- підприємницька діяльність;
- ділова етика;
- соціальна відповідальність бізнесу.

Питання для обговорення на практичному занятті №3

1. Характеристика підприємницького успіху.
2. Професійна культура підприємницької діяльності.
3. Ділова етика підприємця.
4. Соціальна відповідальність бізнесу.

Теми рефератів:

1. Державна політика підтримки підприємництва.
2. Культура та етика в підприємстві.
3. Концепція утилітаризму.
4. Принципи ділової етики.
5. Етика справедливості.

Тестові завдання:

1. Підприємницький успіх значною мірою залежатиме від...?
  - а) вміння підприємця розробити якісний бізнес-план, програму своїх подальших дій;
  - б) вміння аудитора розробити якісний бізнес-план, програму своїх подальших дій;
  - в) вміння ріелтера розробити якісний бізнес-план, програму своїх подальших дій;
  - г) вміння інвестора розробити якісний бізнес-план, програму своїх подальших дій;
2. Культура підприємництва має привертати увагу передовсім до...?
  - а) етичного та поведінкового начал у діяльності підприємця, як засобів легітимізації підприємницької влади;
  - б) етичного та поведінкового начал у діяльності аудитора, як засобів легітимізації підприємницької влади;
  - в) етичного та поведінкового начал у діяльності ріелтера, як засобів легітимізації підприємницької влади;
  - г) етичного та поведінкового начал у діяльності інвестора, як засобів легітимізації підприємницької влади.
3. Підприємницька культура охоплює широкий спектр питань...?
  - а) ділової етики та етикету;
  - б) ділової поведінки та манери;

- в) ділової розмови та діяльності;
- г) всі відповіді правильні.

4. У кожній галузі чи сфері підприємницької діяльності існують свої правила поведінки, але майже у всіх конкретних випадках вони базуються на:

- а) чесності та законопослушності підприємця;
- б) забезпеченні високої якості й технічного рівня своєї продукції;
- в) забезпеченні безпеки праці;
- г) всі відповіді правильні.

5. Юридична відповідальність – це...?

- а) дотримання конкретних державних законодавчих актів, інструкцій, положень тощо, які визначають межі, норми, засади функціонування організації;
- б) дотримання конкретних державних функцій функціонування фірми, підприємства;
- в) дотримання конкретних державних інвестиційних правил та норм;
- г) дотримання конкретних фінансових інструкцій, положень функціонування об'єднань підприємств.

6. Водночас соціально відповідальна поведінка організації, менеджера пов'язана з певними проблемами, найістотнішими серед яких є:

- а) порушення принципу максимізації прибутку;
- б) зростання собівартості продукції у зв'язку зі збільшенням витрат на соціальні потреби;
- в) неможливість забезпечення високого рівня підзвітності суспільства;
- г) всі відповіді правильні.

7. Які найхарактерніші риси підприємця за Й. Шумпетером виділяють серед господарюючих суб'єктів?

- а) виготовлення нового блага або нової якості того чи іншого блага;
- б) освоєння нового ринку збуту та здійснення відповідної реорганізації;
- в) одержання нового джерела сировини або напівфабрикатів і запровадження нового методу виробництва;
- г) всі відповіді правильні.

8. Підприємці та менеджери повинні намагатися досягнути такого рівня соціальної відповідальності, який забезпечив би...?

- а) реалізацію переваг та усунення (послаблення) недоліків;
- б) освоєння нового ринку збуту;
- в) зростання собівартості продукції;
- г) виготовлення нового блага.

9. Які два види відповідальності підприємця та менеджера виділяють в процесі діяльності організації...?

- а) юридичну та соціальну;

- б) приватну та державну;
- в) інвестиційну та фінансову;
- г) маркетингову та товарну.

10. Професійна мораль не може виступати як така, що протистоїть...?

- а) загальнолюдській моралі;
- б) нормам та правилам діяльності банкірів;
- в) законодавчим нормам;
- г) фінансовим нормам.

Практичне заняття №3

Мета заняття: набути практичних навиків з питань, які стосуються монополій та антимонопольного регулювання в Україні та закріпити знання студентів з питань, які стосуються державного регулювання і підтримки підприємницької діяльності в Україні.

Зміст та завдання практичного заняття

Завдання 1. На основі розгляду нормативної та наукової літератури провести аналіз антимонопольної діяльності України та країн Західної Європи та США. Для подачі звіту заповнити таблицю подану нижче.

Методи антимонопольного регулювання підприємництва	Переваги регулювання	Недоліки регулювання
Антимонопольне законодавство		
....		

Завдання 2. На основі проведеної аналітичної роботи з нормативною та науковою літературою, яка визначає основні аспекти державного регулювання діяльності підприємств в Україні, провести аналіз рівня державного регулювання підприємництва.

Завдання 3. Провести порівняльний аналіз державного регулювання діяльності підприємств в Україні та країнах Західної Європи.

Завдання 4. На основі проведеного аналізу виділити основні проблеми державного регулювання підприємництва в Україні та способи їх усунення, з урахуванням зарубіжного досвіду і вітчизняних реалій. Відповідь оформити у вигляді таблиці.

Проблеми державного регулювання підприємництва	Способи вирішення визначених проблем
1.	
2.	

Тема 13. Загальна характеристика міжнародної підприємницької діяльності

Основні терміни:

- економічні відносини;
- міжнародні економічні відносини;
- міжнародний бізнес;
- державне регулювання;
- державні органи регулювання;
- зовнішньоекономічна діяльність;
- міжнародні органи регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- методи державного регулювання;
- рівні регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Питання для обговорення на семінарському занятті №8:

1. Тенденції розвитку міжнародних економічних відносин.
2. Міжнародний бізнес: поняття, мотивація, суб'єкти, типи і види.
3. Цілі державного регулювання міжнародної підприємницької діяльності.
4. Державні та міжнародні органи регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
5. Методи та рівні державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Теми рефератів:

1. Удосконалення нормативно-правової бази розвитку міжнародного підприємництва.
2. Об'єктивні основи самоорганізації суб'єктів міжнародної підприємницької діяльності.
3. Економічні основи самоорганізації та кооперування суб'єктів міжнародної підприємницької діяльності.

Тестові завдання:

1. Міжнародний бізнес – це...?
  - а) підприємницька діяльність, пов'язана з використанням капіталу в різноманітних формах і переваг підвищеної ділової активності;
  - б) ділова взаємодія фірм різних форм власності, або їх підрозділів, які знаходяться в різних країнах, головною метою яких є одержання прибутку за рахунок вигод і переваг ділових міжнародних операцій;
  - в) бізнес, що здійснюється з метою отримання прибутку і поширюється на міжнародну економічну сферу;
  - г) усі відповіді правильні.
2. Суб'єктами міжнародного бізнесу є...?
  - а) окремі особи, контактні групи, або складні соціальні структури;
  - б) Національний банк України;
  - б) Міністерство фінансів України;

в) Верховна Рада України.

3. Основними рисами міжнародного бізнесу є...?

- а) використання економічних можливостей;
- б) охоплення світової системи інформаційного ділового обміну;
- в) отримання прибутку;
- г) всі відповіді правильні.

4. Найважливішою особливістю міжнародного бізнесу є...?

- а) його економічне, законодавче й політичне поле конкуренції, а також соціокультурний фон, що суттєво відрізняє його від внутрішніх ринків країн;
- б) врівноваження попиту і пропозиції на ринку;
- в) задоволення потреб національних товаровиробників;
- г) забезпечення ефективності виробництва.

5. Основними аспектами мотивації, що спонукають міжнародну компанію здійснювати міжнародний бізнес є...?

- а) придбання ресурсів;
- б) диверсифікація джерел постачання і збуту;
- в) розширення збуту;
- г) всі відповіді правильні.

6. До державних органів управління зовнішньоекономічної діяльності відносяться...?

- а) державні органи законодавчої влади;
- б) державні органи виконавчої влади;
- в) місцеві органи влади;
- г) всі відповіді правильні.

7. Яку з зазначених функцій виконує Національний банк України?

- а) здійснює зберігання і використання золотовалютного резерву України та інших державних коштовностей, які забезпечують платоспроможність України;
- б) представляє інтереси зарубіжних країн у відносинах з центральними банками інших держав, міжнародними банками та іншими фінансово-кредитними установами та укладає відповідні міжбанківські угоди;
- в) вживає разом з іншими органами виконавчої влади заходи, спрямовані на недопущення незаконного вивезення за кордон цінностей, що становлять культурне або історичне надбання українського народу;
- г) визначає економічну ефективність підприємницької діяльності (бізнесу) та має спиратися на власну методичну основу.

8. Антимонопольний комітет України здійснює...?

- а) контроль за додержанням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності законодавства про захист економічної конкуренції;

б) оперативне державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні відповідно до законодавства України;

в) приймання рішення про порушення і проведення антидемпінгових, антисубсидійних, або спеціальних розслідувань та застосування відповідно антидемпінгових, компенсаційних, або спеціальних заходів;

г) забезпечення на відповідній території в межах наданих повноважень реалізації міжнародних зобов'язань України.

9. До заходів монополістичного характеру відносять...?

а) встановлення державної монополії на експорт-імпорт в цілому, певних товарних груп, або промислове обслуговування учасників зовнішньоекономічної діяльності вітчизняними підприємствами;

б) сприяння зовнішньоекономічним зв'язкам підприємств, установ та організацій, розташованих на відповідній території, незалежно від форм власності;

в) створення сприятливого правового клімату для реалізації економічних інтересів суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічних відносин;

г) використання протекціоністських заходів у відношенні до виготовлення готової продукції.

10. Технічні бар'єри передбачають застосування...?

а) заборон;

б) обов'язкової інспекції товарів;

в) спеціальних дозволів на ввіз;

г) всі відповіді правильні.

Ситуаційне завдання:

Методи роботи Генрі Форда.

Приблизно за 12 років Форд перетворив невелику за розміром фірму у велику галузь, яка змінила американське суспільство. Він випускав автомобіль, який продавався всього за 290 \$, і платив своїм робітникам - 5 \$ у тиждень (найвища платня на той час). У 1921 році Форд контролював 56 % ринку легкових автомобілів і майже весь світовий ринок.

Загальні принципи Форда можна узагальнити у вислові:

«Будь-який покупець може отримати автомобіль будь-якого кольору, якого побажає, поки автомобіль буде найдешевшим і залишиться чорним».

Завдання:

1. Яку місію визначив Форд для своєї фірми?

2. Які цілі були у Генрі Форда?

3. Які стратегії у компанії «Форд Моторз»?

4. Як ви охарактеризуєте компанію «Форд Моторз» з точки зору її взаємодії із зовнішнім середовищем?

5. Як розподілить компанія свій оборотний капітал?

Тема 14. Оцінка та шляхи підвищення ефективності підприємницької діяльності

Основні терміни:

- аналітична оцінка;
- економічний аналіз;
- метод порівняльної діяльності;
- метод аналізу господарської діяльності;
- метод аналізу фінансової результативності;
- ефективність підприємництва;
- інноваційна діяльність;
- інвестиційна діяльність;
- конкурентоспроможність продукції;
- поточні витрати.

Питання для обговорення на практичному занятті №4

1. Методичні основи аналітичної оцінки ефективності підприємницької діяльності.
2. Шляхи підвищення ефективності підприємництва:
  - 2.1. Вибір ефективних форм підприємницької діяльності.
  - 2.2. Активізація інноваційно-інвестиційної діяльності.
  - 2.3. Підвищення конкурентоспроможності продукції.
  - 2.4. Оптимізація поточних витрат і розмірів підприємства.

Теми рефератів:

1. Формування операційних, виробничих та валових витрат у підприємстві.
2. Фінансово-кредитне посередництво в Україні.
3. Організація спільних підприємств, зовнішня і міжнародна торгівля.

Тестові завдання:

1. Аналітична оцінка економічної й соціальної ефективності підприємництва має базуватися на...?
  - а) результатах комплексного аналізу діяльності підприємницької структури за певний час;
  - б) активізації та підвищення ефективності підприємницької діяльності, що може сприяти створенню торговельних представництв в інших країнах (розширення існуючих та виявлення нових ринкових ніш);
  - в) підготовку, укладання і сприяння реалізації торговельно-економічних угод;
  - г) інтенсифікацію процесів просування товарів на ринок та спеціальних магазинів (торгових домів) для продажу власних товарів через дрібнооптову та роздрібну торгівлю у певних регіонах України і в країнах, на ринок яких вийшли і закріпилися підприємства корпорації.

2. Об'єктами економічного аналізу більшості підприємницьких структур виробничого спрямування мають бути...?

- а) організаційно-технічний рівень і обсяг виробництва;
- б) використання основних засобів і виробничих потужностей, матеріальних ресурсів;
- в) досягнутий рівень продуктивності праці (виробничої системи);
- г) всі відповіді правильні.

3. За ринкових умов господарювання у переважній більшості випадків підприємницькі структури (суб'єкти господарювання) запроваджують:

- а) проведення експрес-аналізу своєї діяльності та практику швидкої аналітичної оцінки за стислою схемою роботи за рік;
- б) таблиці по підвищенню ефективності підприємницької діяльності, що можуть сприяти створенню торговельних представництв в інших країнах;
- в) угоди по підготовці, укладанні і сприянні реалізації торговельно-економічних операцій;
- г) грошові кошти, які можна (варто) нагромаджувати на спеціальних банківських рахунках.

4. Які методи комплексної оцінки ефективності (результативності) підприємницької діяльності використовують на практиці...?

- а) метод порівняльного аналізу та метод аналізу господарської діяльності, а також фінансової результативності з використанням еталонної моделі підприємства (фірми);
- б) метод активізації господарської діяльності та метод по підвищенню ефективності підприємницької діяльності;
- в) метод щодо визначення рушійної сили підприємницької діяльності та метод аналізу кадрової політики;
- г) правильна відповідь відсутня.

5. Багато вад підприємництва в Україні зумовлено...?

- а) відсутністю достатньої кількості досвідчених і висококваліфікованих фахівців;
- б) ліквідацією навчальних закладів економічного та юридичного профілю;
- в) ліквідацією інститутів менеджменту та маркетингу;
- г) ліквідацією вищих шкіл підприємництва та бізнесу.

6. Сучасні підприємці (керівники і менеджери) можуть ефективно господарювати лише за умови...?

- а) широкомасштабної комп'ютеризації численних виробничо-технологічних процесів;
- б) різноманітних господарсько-економічних операцій;
- в) обґрунтування управлінських рішень, а також оснащення робочих місць (офісів) сучасними комунікаційними системами;
- г) всі відповіді правильні.

7. Підготовка і постійне підвищення кваліфікації управлінських кадрів для підприємництва має винятково велике значення в існуючій ...?

- а) системі господарювання;
- б) комунікаційній системі;
- в) кооперації діяльності підприємств.
- г) правильна відповідь відсутня.

8. У якому з елементів оподаткування найбільше виявляється регулююча функція податків?

- а) визначення об'єкта оподаткування;
- б) визначення джерела сплати податків;
- в) установлення величини ставок податків;
- г) установлення термінів сплати податків;
- д) надання податкових пільг.

9. За використання якого джерела сплати податків найбільше виявляється їх регулююча функція?

- а) балансовий прибуток;
- б) собівартість продукції;
- в) виручка від реалізації продукції;
- г) прибуток від реалізації продукції;
- д) амортизаційні відрахування.

10. Яка з методик визначення ставок оподаткування більш позитивно впливає на фінансово-господарську діяльність підприємства?

- а) в абсолютних сумах з одиниці продукції, що реалізується.
- б) у відсотках до об'єкта оподаткування - універсальні ставки.
- в) у відсотках до об'єкта оподаткування - диференційовані ставки.
- г) у відсотках до об'єкта оподаткування - прогресивні ставки.
- д) у відсотках до об'єкта оподаткування - регресивні ставки.

Практичне заняття №4

Тема заняття: складання та оцінка якості бізнес-плану підприємства, культури бізнесу як запоруки успіху підприємницької діяльності.

Мета заняття: розвинути практичні навички складання бізнес-плану підприємства та проведення оцінки його якості за визначеними параметрами та набути практичних навичок по культурі ведення підприємництва та ведення ділових переговорів.

Зміст та завдання практичного заняття

Завдання 1. На основі власної бізнес-ідеї необхідно скласти і обґрунтувати бізнес-план. Дотримуючись вимог і встановленої структури бізнес-плану. Для цього студенти діляться по двоє людей в групи.

На першому практичному занятті обирається ідея і розробляється бізнес-план, а на другому занятті відбувається публічні презентація бізнес-плану на парі. Вкінці відбувається таємне голосування за кращий бізнес-план.

Завдання 2. Обговорення та аналіз культури ведення бізнесу в Україні.

Завдання 3. На основі аналізу інформації про культуру ведення бізнесу за кордоном, провести аналогії з вітчизняними аспектами та проаналізувати їх.

Завдання 4. На основі конкретних прикладів і практичних ситуацій провести ділові переговори з контрагентами підприємства, постачальниками та збутовими організаціями у вигляді рольової ділової гри.

Завдання 5. Виробниче підприємство купило в лізинг устаткування для пакування продукції вартістю 540000 грн. Лізинг надається під 16% річних, з умовою сплати лізингових платежів 6 разів на рік, протягом 24 місяців. Страховий внесок сплачується один раз у сумі 6000 грн. Визначити розмір лізингових платежів.

Завдання 6. Лізингова компанія «Аваль-Лізинг» надала аграрному підприємству в лізинг три кукурудзозбиральні комбайни фірми ОРОС вартість кожного з яких 142000 грн. під 14% річних. Передоплата становить 22% від вартості комбайнів. Лізинг надається на 4 роки, за умови щомісячного сплачування платежів. Необхідно розрахувати розмір лізингових платежів і суму амортизаційних відрахувань за використання об'єкта лізингу.

Завдання 7. Вартість об'єкта лізингу становить 820000 грн. Ставка відсотка за лізинг – 15% річних, або 1,25% на місяць. Термін лізингу 18 місяців. Викупна (залишкова) вартість об'єкта лізингу 24000 грн. Необхідно розрахувати регулярні лізингові платежі і побудувати графік сплати лізингових платежів. Приклад графіка подано нижче.

Лізинговий період	Вартість об'єкта лізингу	Відшкодування вартості об'єкта лізингу	Відсоток за лізинг	Лізинговий платіж
1				
2				
3				
4				

Завдання 8. Необхідно розрахувати лізингові платежі та побудувати графік їх сплати, за умов купівлі в лізинг автомобіля для доставки швидкопсувної продукції. Вартість автомобіля 165000 грн. Ставка - 12% річних. Термін сплати лізингових платежів 10 місяців. Відшкодування вартості об'єкта лізингу 11200 грн.

Завдання 9. Розрахуйте розмір лізингових платежів та побудуйте графік їх сплати, враховуючи наступні дані. Вартість устаткування для виробництва кондитерських виробів 80000 грн. Ставка – 12% річних. Залишкова вартість об'єкта лізингу 12000 грн. Термін відшкодування 8 місяців. Відшкодування вартості предмета лізингу становить 8500 грн.

Тема 15. Припинення діяльності підприємницьких організацій

Основні терміни:

- форми ліквідації підприємств;
- порядок ліквідації підприємств;
- форми реорганізації підприємств;
- досудова санація;
- банкрутство;
- фінансове оздоровлення;
- управління.

Питання для обговорення на семінарському занятті №9

1. Форми та порядок ліквідації підприємств.
2. Черговість задоволення вимог кредиторів у разі припинення підприємницької діяльності.
3. Сутність та форми реорганізації підприємств.
4. Досудова санація.

Теми рефератів:

1. Внутрішньогосподарський облік – механізм управління витратами.
2. Санація та основні її заходи.
3. Реструктуризація в підприємництві та її види.

Тестові завдання:

1. Комплекс послідовних заходів, спрямованих на виведення підприємства з кризового стану, називається:
  - а) реструктуризацією;
  - б) ліквідацією;
  - в) санацією;
  - г) стагнацією.
2. Процес фінансового оздоровлення підприємства починається з:
  - а) формулювання стратегічних цілей санації;
  - б) визначення критеріїв вибору певного варіанта санації;
  - в) обґрунтування необхідності здійснення санації;
  - г) визначення тактики здійснення санації.
3. Здійснення реструктуризації неможливе шляхом:
  - а) виокремлення певних структурних підрозділів для подальшої діяльності;
  - б) створення холдингової компанії на базі дочірніх підприємств;
  - в) перепрофілювання підприємства;
  - г) ліквідації підприємства.
4. До першочергових заходів відновлення платоспроможності підприємства належать:
  - а) інвентаризація його активів;

- б) запровадження автоматизації виробництва;
- в) посилення ролі силової складової економічної безпеки;
- г) обґрунтування необхідної чисельності персоналу.

5. Державна фінансова підтримка надається підприємствам:

- а) які забезпечують обороноздатність держави;
- б) які випускають імпорту заміну продукцію;
- в) науково-виробничим;
- г) всі відповіді правильні.

6. Санація підприємства – це:

- а) система заходів щодо оголошення підприємства-боржника банкрутством та його ліквідації;
- б) комплекс заходів щодо запобігання банкрутству підприємства, фінансового оздоровлення, відновлення чи досягнення ним прибутковості;
- в) продаж частки майна підприємства з метою погашення боргів;
- г) об'єднання ряду підприємств у концерн і втрата ними юридичної самостійності.

7. При проведенні процесу санації першочергово необхідно сформулювати:

- а) систему санаційних заходів;
- б) цілі та стратегію санації;
- в) проект санації;
- г) бізнес-план санації.

8. Рішення про доцільність санації приймається у випадку:

- а) якщо виробничий потенціал підприємства зруйнований;
- б) якщо ринки збуту підприємством втрачені повністю;
- в) якщо винесено рішення про ліквідацію підприємства;
- г) якщо підприємство має можливість відновити прибутковість і платоспроможність.

9. Основною функцією контролінгу є:

- а) система раннього попередження та реагування;
- б) залучення капіталу;
- в) формування активів;
- г) формування інвестиційного портфеля.

10. Золоте правило фінансування вимагає:

- а) додержання певних співвідношень між окремими статтями активу балансу;
- б) паралельності строків фінансування та інвестування;
- в) дотримання певних співвідношень між окремими статтями пасиву балансу;
- г) щоб основні засоби фінансувались за рахунок власного капіталу.

Ситуаційне завдання.

ВАТ «Львівхолод», як і більшість колись успішних державних сховищ продуктів, пережило не простий період становлення і вирішило цілий ряд складних проблем, пов'язаних із самозбереженням та утвердженням себе як ефективної виробничо-торговельної структури. Було прийнято рішення – відійти від ролі примітивного зберігача продуктів харчування та спробувати себе у новій ролі гуртового та роздрібного продавця. Поступово підприємство нарощувало обігові кошти та розширювало асортимент, який охоплює понад декілька тисяч найменувань продуктів. З 2009 р. «Львівхолод» працює рентабельно. Частину прибутку використовують на розвиток виробничої бази, а працівникам регулярно виплачується заробітна плата та преміальні.

«Львівхолод» орієнтується на вітчизняний асортимент товарів, який може дати невеликий, але стабільний прибуток за рахунок збільшення обсягу реалізації товарів. Націнка становить не більше 5-6%, хоч іноді її обмежують 3-4%. Виробникові вигідно мати справу з «Львівхолодом», заощаджуючи на складуванні свого товару.

Гуртівня підтримує добрі зв'язки як з місцевими виробниками, так і з віддаленими сусідами. Сьогодні вже навіть не доводиться шукати постачальників. Виробники телефонують самі, тому залишається вибрати найпривабливішу пропозицію. Найвигідніше закуповувати крупи, борошно, цукор, рибні консерви. Цей асортимент має короткий період обігу - 10-14 днів, а вершкове масло, навпаки, затримується на складах впродовж 3-5 місяців. «Львівхолод» не відмовляється від менш прибуткових продуктів, бажаючи утримати клієнта як низькими цінами, так і різноманітністю асортименту.

На «Львівхолоді» створено власну лабораторію, яка відповідає за якість продуктів. Вона ставить на накладній штамп про те, що продукція сертифікована та відповідає якості. У разі непорозумінь та претензій споживач може звернутися до «дегустаційного» підрозділу, але нарікань не зафіксовано. Навпаки, лабораторія повертає неякісну продукцію деяким виробникам.

«Львівхолод» відкрив філії в районних містах, щоб розвантажити головну базу та полегшити клієнтам доступ до товару. Внутрішньої реорганізації зазнала і сама головна база. Тут закінчили облаштування виставкової зали, де представлено весь наявний асортимент товарів. Процедура оформлення документів триває не більше п'яти-семи хвилин. Для зручності всіх категорій покупців та пришвидшення темпів продажу удосконалено процес фасування продуктів.

Упродовж двох останніх років ВАТ розширює роздрібну торговельну мережу. «Львівхолод» викупив майно найбільшій підприємств торгівлі, які розташовувалися в орендованих приміщеннях і, не маючи обігових коштів, практично припинили свою діяльність, а їхніх працівників зарахував до свого штату. Цим закладам торгівлі надано кредит, продавцям-регулярно виплачують заробітну плату. ВАТ, щоб стимулювати продаж, спочатку надавало навіть «чужим» магазинам безпроцентні товарні кредити на десять днів. Більшість з них доволі швидко нагромадили власні обігові кошти.

Магазини «Львівхолоду» перебувають на повному його забезпеченні, не обтяжуючи себе пошуками товару чи транспорту. Основне їхнє завдання – замовляти потрібний асортимент і втримати націнку до 15%. Показово, що у магазині, розташованому на території товариства, націнка не перевищує 4%.

Сюди завозять товари з інших виробничих і торговельних підприємств для поповнення асортименту.

Завдання:

1. Визначте сильні і слабкі сторони підприємства, а також можливості і загрози зовнішнього середовища ВАТ «Львівхолод».
2. Проаналізуйте зовнішнє середовище ВАТ «Львівхолод».
3. Вкажіть, які із запропонованих стратегічних заходів, будуть покладені в основу стратегічного плану розвитку підприємства.
4. Визначте, чи буде працювати підприємство в найближчі 5 років? Якщо так, то яким чином? Якщо ні, визначити причини припинення діяльності підприємства.

Тема 16. Відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності

Основні терміни:

- відповідальність підприємців;
- види відповідальності підприємців;
- підприємницькі зобов'язання;
- адміністративна відповідальність;
- правопорушення.

Питання для обговорення на семінарському занятті №10

1. Порядок визнання підприємства банкрутом.
2. Фінансове оздоровлення підприємства-боржника.
3. Зовнішнє управління підприємством-боржником.
4. Банкрутство індивідуального підприємця.
5. Сутність та види відповідальності підприємців. Заходи забезпечення виконання підприємницьких зобов'язань.
6. Адміністративна відповідальність за здійснення правопорушень у галузі підприємницької діяльності.

Теми рефератів:

1. Диверсифікація як інструмент фінансової стабільності в підприємстві.
2. Стан банкрутства на підприємствах України.

Тестові завдання:

1. Змішаною відповідальністю є відповідальність, що виникає при...?
  - а) невиконанні чи неналежному виконанні зобов'язання з вини обох сторін;
  - б) невиконанні учасником повного товариства умов, що виникли до його вступу в товариство;
  - в) невиконанні норм законодавства;
  - г) всі відповіді правильні.
2. Кримінальна відповідальність – це відповідальність відповідно до положень...?
  - а) Кримінального кодексу;
  - б) Трудового кодексу;
  - в) Валютного кодексу;
  - г) Митного кодексу.
3. Солідарна відповідальність, або солідарна вимога, виникає, якщо вона передбачена...?
  - а) договором;
  - б) угодою;
  - в) контрактом;
  - г) всі відповіді правильні.

4. Субсидіарної відповідальністю є додаткова відповідальність осіб (сторін), які поряд з боржником відповідають перед кредиторами за...?

а) належне виконання зобов'язання у випадках, передбачених законом або договором;

б) належне виконання зобов'язання у випадках, передбачених угодою;

в) належне виконання зобов'язання у випадках, передбачених контрактом;

г) належне виконання зобов'язання у випадках, передбачених документом.

5. Громадянська відповідальність виникає з ...?

а) позадоговірних відносин;

б) позаконтрактних відносин;

в) позаугодних відносин;

г) позазаконних відносин.

6. Фіктивне банкрутство – це...?

а) явно помилкове оголошення керівником або власником комерційної організації про свою неспроможність у цілях введення в оману кредиторів для отримання відстрочення або розстрочки платежів, що належать кредиторам, або знижки з боргів, для несплати боргів;

б) свідоме створення або збільшення неплатоспроможності, здійснене керівником або власником комерційної організації в особистих інтересах або інтересах інших осіб. Такі дії караються штрафом або позбавленням волі;

в) відсутність додержання певних співвідношень між окремими статтями активу балансу;

г) правильна відповідь відсутня.

7. Навмисне банкрутство – це...?

а) явно помилкове оголошення керівником або власником комерційної організації про свою неспроможність у цілях введення в оману кредиторів для отримання відстрочення або розстрочки платежів, що належать кредиторам, або знижки з боргів, для несплати боргів;

б) свідоме створення або збільшення неплатоспроможності, здійснене керівником або власником комерційної організації в особистих інтересах або інтересах інших осіб. Такі дії караються штрафом або позбавленням волі;

в) відсутність додержання певних співвідношень між окремими статтями активу балансу;

г) правильна відповідь відсутня.

8. Неправомірними діями при банкрутстві є дії...?

а) керівника (власника організації-боржника);

б) працівника;

в) фінансиста (банкіра);

г) інвестора.

9. Банкрутство – це...?

а) визнана арбітражним судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури;

б) явно помилкове оголошення керівником або власником комерційної організації про свою неспроможність у цілях введення в оману кредиторів для отримання відстрочення або розстрочки платежів, що належать кредиторам, або знижки з боргів, для несплати боргів;

в) свідоме створення або збільшення неплатоспроможності, здійснене керівником або власником комерційної організації в особистих інтересах або інтересах інших осіб. Такі дії караються штрафом або позбавленням волі;

г) відсутність додержання певних співвідношень між окремими статтями активу балансу.

10. Під банкрутством підприємця розуміється...?

а) його неспроможність виконати договірні зобов'язання і в термін зробити потрібні платежі;

б) якщо він не може виконати вимоги кредитора, або свої зобов'язання протягом трьох місяців після визначеної дати;

в) коли вони зобов'язані були бути виконані;

г) всі відповіді правильні.

Ситуаційне завдання:

Помилки фірми.

Фірма «Автокам» створилась як холдингова компанія на основі договорів між вкладниками. Вона працює на ринку ідей (інновацій), інтелектуальної власності та автомобілів.

Одним із вкладників фірми є Херсонська область, її майновим вкладом був Запорізький автозавод, у завершенні будівництва якого «Автокам» узяв велику участь, вклавши кошти засновників.

«Автокам» працював з шуянами за договором. Однак запорожани визначили, що свою продукцію вони можуть продавати значно дорожче і регіон вийшов з проекту. Були проведені відповідні взаєморозрахунки.

Після перших успіхів завод став сповільнювати темпи розвитку виробництва.

Завдання:

1. Чи змінилася місія фірми «Автокан» після виходу з проекту Запорізької області?
2. За яких умов такий вихід партнера був би неможливий?
3. Розумно чи нерозумно вдіяв партнер?
4. Поясніть дану ситуацію з точки зору етики бізнесу.
5. Якщо діяльність підприємства призведе до перших ознак банкрутва, що необхідно підприємству зробити?
6. Зробити відповідні висновки.

Рекомендована література

Базова

1. Господарський кодекс України - прийнятий 16.01.2003 р. К. : Парламентське видавництво, 2003 – 192 с.
2. Державна програма приватизації на 2010-2014 роки [Електронний ресурс] / Інтерактивна інформаційно-аналітична система «Громадянське суспільство і влада». – Режим доступу: http://civic.kmu.gov.ua/civic_old/control/uk/discussion/ovv/project?project_id=133918
3. Класифікатор видів економічної діяльності (КВЕД) ДК 009:2005, ДК 009:2010 [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html
4. Класифікатор організаційно-правових форм господарювання ДК 002:2004 [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ST000948.html
5. Конституція (Основний закон) України. від 28.06.1996 р. №254 к/96 – ВР. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
6. Концепція національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://gagago.ru/konserciya-nacionalenoyi-strategiyi-socialenoyi-vidpovidal.html>
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-УІ. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
8. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-УІ. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
9. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-УІ. – [Електронний ресурс] / Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
10. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців: Закон України від 15.05.2003 № 755-ІУ. – [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
11. Про Державну службу України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва: Указ Президента України від 19.12.2011 № 1168/2011. – [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua/>
12. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005 № 2806-ІУ. – [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>
13. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 № 1160-ІУ. – [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>
14. Про затвердження Вимог щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу: Наказ Держкомпідприємництва від 09.06.2004 №65. – [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE20680.html

15. Про затвердження Методики оцінки майна: Постанова КМУ від 10.12.2003 № 1891. – [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP031891.html
16. Про затвердження Національного стандарту № 1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав: Постанова КМУ від 10 вересня 2003 р. N 1440. - [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP031440.html
17. Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності: Постанова КМУ від 04.07.2001 № 756 [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP010756.html
18. Про затвердження переліку органів ліцензування: Постанова КМУ від 14.11.2000 № 1698 [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1698-2000-п>
19. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 № 1775-III [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1775-14>
20. Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності: Закон України від 19.05.2011 № 3392-VI [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3392-17>
21. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України: Прийнятий ВР України 12.01.2012. Пропозиції Президента України до проекту закону України 31.01.2012 [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/461817>
22. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: національна доповідь // Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. - Київ. - 2009. - 180 с.
23. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: національна доповідь // Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. - Київ. - 2010. - 240 с.
24. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973-IV [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
25. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
26. Програма економічних реформ України на 2010-2014 рр. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/128/2013>
27. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
28. Акіліна О.В. Основи підприємництва: навч. посібник / О.В. Акіліна, В.Г. Пасічник. – К. : ЦНЛ, 2006. – 176 с.

29. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З.С. Варналій. – К. : Знання, 2001. – 277 с.
30. Варналій З.С. Основи підприємництва : навч. посіб. / З.С. Варналій. – К. : Знання-Прес, 2006. – 329с.
31. Виноградська А. М. Основи підприємництва: навч. посіб. / А.М. Виноградська. – К. : Кондор, 2008. – 544с.
32. Гаєвська Л.М. Підприємницька діяльність та її оподаткування : навч. посіб. / Л.М. Гаєвська. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2003. – 218 с.
33. Гайдуцький П. Розвиток підприємництва в Україні / П. Гайдуцький. – К. : Знання-Прес., 2003. – 248 с.
34. Зубенко Л.Г. Культура ділового спілкування: навч. посіб. / Л.Г. Зубенко. – К. : Наукова думка, 2011. – 325 с.
35. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво в Україні: Проблеми становлення та розвитку / В.В. Зянько. – Вінниця : УШВЕРСУМ, 2005. – 262 с.
36. Іванюта С.М. Підприємництво і бізнес культура: навч. посіб. / С.М. Іванюта. – К. : ЦУЛ, 2007. – 288 с.
37. Мочерний С.В. Основи підприємницької діяльності: навч. посібник / С. В. Мочерний, О. А. Устенко, С. І. Чеботар. – К. : Видавничий центр «Академія», 2005. – 280 с.
38. Опорний конспект лекцій з курсу «Економіка та організація підприємницької діяльності» для студентів 4 курсу всіх форм навчання спеціальності «Економіка підприємства». Випуск 2 / Уклад. Н. В. Доброва, І. А. Допіра. – Одеса : ОДЕУ, 2006. – 95 с.
39. Петрович І.М. Організація підприємництва в Україні: навч. посібник / І.М. Петрович. – Львів : Оксарт, 2000. – 320с.
40. Подсолонко В. А. Підприємництво: навч. посібник / В. А. Подсолонко, Т. Л. Миронової. – К. : ЦНЛ, 2003. – 616 с.
41. Романова Л.В. Управління підприємницькою діяльністю: навч. посіб. / Л.В. Романова– К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 240 с.
42. Сизоненко, В. О. Сучасне підприємництво: довідник / В. О. Сизоненко. – К. : Знання-Прес, 2007. – 440 с.
43. Тирпак І. В. Основи економіки та організації підприємництва : навч. посіб. / І. В. Тирпак, В. І. Тирпак, С. А. Жуков. – К. : Кондор, 2011. – 284 с.
44. Томилов В.В. Культура предпринимательства: научное пособие / В.В. Томилов. – СПб, 2012. – 251с.
45. Цигилик І.І. Основи підприємництва: навч. посіб / І. І. Цигилик, Т. М. Паневник, З.М. Криховецька. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 240 с.
46. Чайка Г. Л. Культура ділового спілкування менеджера: навч. посіб. / Г.Л. Чайка – К. : Знання, 2009. – 442 с.
47. Шваб Л.І. Основи підприємництва: навч. посіб. / Л.І. Шваб. 2-ге видання. – К. : ЦНЛ, 2007. – 368 с.
48. Шпак В.І. Розвиток малого підприємництва в Україні: навч. посіб. / В.І. Шпак. – К. : МАУП, 2003. – 128 с.

49. Ярошевич Н.Б., Колісник М.К. Підприємництво і менеджмент: навч. посіб. / Н.Б. Ярошевич, М.К. Колісник– Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2012. – 292с.

Допоміжна

50. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З.С. Варналій. – 4-те вид. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2008. – 302 с.

51. Гербер М. Мастерство предпринимательства. 7 стратегических направлений развития своего бизнеса / М. Гербер. – М. : Диалектика, 2008. – 448 с.

52. Грехов А.М. Електронний бізнес (Е-комерція) : навч. посіб. / А.М. Грехов – К. : Кондор, 2008. – 302 с.

53. Грибов В.Д. Менеджмент в малом бизнесе: учебное пособие / В.Д. Грибов. – М. : Наука, 2000. – 256 с.

54. Данилишин В. Реформування відносин власності на природні ресурси / В. Данилишин, В. Міщенко, // Економіка України. – 2013. – №9. – С. 34-42.

55. Донець Л.І. Основи підприємництва: навч. посіб. / Л.І. Донець, Н.Г. Романенко. – К. : ЦНЛ, 2009. – 320 с.

56. Дучинська Н. Дослідження економічної природи венчурного капіталу / Н. Дучинська // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 12. – С. 179-182.

57. Захарчин Г. М. Механізм формування організаційної культури машинобудівного підприємства: монографія / Захарчин Г. М. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – 276 с.

58. Кемпбел К. Венчурный бизнес: новые подходы: учебное пособие / К. Кемпбел. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 428 с.

59. Комберянова Ю. Зловживання монопольним становищем / Ю. Комберянова // Економіка, фінанси і право. – 2003. – №8. – С. 7-8.

60. Коміренко В.І. Проблеми та перспективи мікрокредитування малого підприємництва в Україні / В.І. Коміренко // Вісник ДДФІ. – 2001. – №1 (1Б). – С. 28-30.

61. Кубрак О. В. Етика ділового та повсякденного спілкування: навч. посіб. / О. В. Кубрак. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2012. – 208 с.

62. Кузьмін В.В. Фінансові основи підприємництва / В.В. Кузьмін : навч. посіб. – К. : ЦНЛ, 2006. – 192 с.

63. Кучеренко В. Р. Основи бізнесу. Практичний курс (збірник вправ, задач, тестів та ситуаційних завдань) / В. Р. Кучеренка : навч. посіб.– К. : Центр учбової літератури, 2010. – 176 с.

64. Кучеренко В.Р. Бізнес-планування фірми: навч. посіб. / В.Р. Кучеренко, В.А. Карпов, О.С. Маркітан. – К. : 2006. – 423 с.

65. Мельникова О. Особливості національної монополії / О. Мельникова // Економіка України. – 2001. – №2. – С. 50-54.

66. Мендрул О. Реструктуризація підприємств в умовах становлення ринкового середовища / О. Мендрул, Л. Кальніченко // Економіка України. –

2000. – № 10. – С. 27-34.

67. Покришка Д.С. Механізми розвитку підприємництва в умовах посткризового відновлення економіки України : аналіт. доп. / Д.С. Покришка, Я.А. Жаліло, Д.В. Ляпін, Я.В. Белінська [та ін.]. – К. : НІСД, 2010. – 72 с.

68. Можливості використання українськими венчурними фондами досвіду діяльності зарубіжних фондів [Електронний ресурс] / Українська асоціація інвестиційного бізнесу. – Режим доступу : [uaib.com.ua>files/articles/204/11_4.pdf](http://uaib.com.ua/files/articles/204/11_4.pdf)

69. Монахов Г.А. Мелочи создают совершенство. Деловой и светский этикет. Благоприятный персональный имидж: научное пособие / Г.А. Монахов. – К. : «Альтепрес», 2011. – 474 с.

70. Ларіна Я.С. Основи бізнесу: навч. посібник / Я.С. Ларіна, С.В. Мочерний та ін. :– К. : Видавничий центр «Академія», 2009. – 383 с.

71. Пасхавер О. Управління державною власністю в Україні: аналіз і рекомендації з удосконалення / О. Пасхавер. – Аналітична записка, 2008. – 84 с.

72. Пачковський Ю.Ф. Психологія підприємництва: навч. посіб. / Ю.Ф. Пачковський. – К. : Каравела, 2006. – 408 с.

73. Покропивний С.Ф. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: навч. посіб. / С.Ф. Покропивний, В.Н. Колот. – К. : КНЕУ, 2006. – 352 с.

74. Поручник А.М. Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми встановлення в Україні: монографія / А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк. – К. : 2012. – 185 с.

75. Скудар Г. Стратегія піднесення конкурентоспроможності підприємства: проблеми і складові успіху / Г. Скудар // Економіка України. – 2000. – № 6. – с. 16-25.

76. Кузьмін О.С. Франчайзинг: навч. посіб. / О.С. Кузьмін, Т.В. Мирончук. – К. : 2014. – 267 с.

77. Цигилик І.І. Основи підприємництва: навч. посіб. / І.І. Цигилик, Т.М. Паневник, З.М. Криховецька. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 240 с.

78. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки навч. посіб. / Л.А. Швайка. – К. : Знання, 2006. – 435 с.

79. Щелкунова В. І. Корпоративне управління в Україні: інтелектуальний капітал, персонал, якість: монографія / В. І. Щелкунова, І. В. Жаворонкової. – К. : Наукова думка, 2010. – 616 с.

Інтернет - ресурси

80. Офіційний сайт урядового порталу Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua.

81. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

82. Офіційний сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.me.gov.ua.

83. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfm.gov.ua.
84. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
85. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.niss.gov.ua.
86. Офіційний сайт Національного інституту проблем міжнародної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.niispr.gov.ua.
87. Офіційний сайт Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ucers.org
88. Офіційний сайт Інституту глобальних стратегій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.igls.com.ua.
89. Офіційний сайт Інституту економічних досліджень і політичних консультацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ier.kiev.ua.
90. База українського законодавства в Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lawukraine.com.
91. Офіційний сайт Чернівецької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bucoda.cv.ua.
92. Офіційний сайт Міжвідомчої ради з впровадження економічних реформ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.reforms.kiev.ua.
93. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua.
94. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.alpha.rada.kiev.ua.
95. Офіційний сайт Електронної бібліотеки Львівської комерційної академії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.dev.lac.lviv.ua/lib.
96. Офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. Максимовича [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lib-gw.univ.kiev.ua.
97. Офіційний сайт Наукової бібліотеки Донецького університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.library.dongu.donetsk.ua.
98. Офіційний сайт Дніпропетровської обласної наукової бібліотеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.libr.dp.ua.
99. Офіційний сайт Львівської електронної бібліотеки ім. В. Стефаника [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lsl.lviv.ua.
100. Офіційний сайт Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва / [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.dkrrp.gov.ua.